Leto LXXV., št. 17 Spedizione in abbonamento postale. Poštnina plačana v gotovini. Ljubljana, petek 22. januarja 1943-XXI Cena 50 cent.

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUCCINIJEVA ULICA 5 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečna naročnina 11.— lir.
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kraljevine Italije in inozemstva ima UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO
Račun pri poštno čekovnem zavodu: Ljubljana štev. 10-351
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO.

Sei piroscafi nemici colati a picco nelle acque algerine

Altri quattro danneggiati — Orano e Algeri violentemente bombardate — 1500 prigionieri catturati in Tunisia

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 21 gennaio il seguente bollettino n. 972:

In Tripolitania le forze dell'Asse continuano l'attuazione dei previsti movimenti; nostre formazioni aeree hanno ripetutamente bombardato e mitragliato mezzi blindati avversari.

Tre «Spitfire» risultano abbattuti da cacciatori germanici; altri due apparecchi precipitavano al suolo sotto il tiro delle batterie controaeree.

Nel settore tunisino sono state consolidate le posizioni raggiunte; nei combattimenti degli ultimi tre giorni abbiamo complessivamente preso 1500 prigionieri, molto materiale bellico — fra cui 20 cannoni — ed alcune diecine di mitragliatrici, distrutti 30 automezzi.

Durante una incursione nemica sul porto e la città di Susa (Tunisia) un quadrimotore colpito dalle artiglierie della difesa, cadeva in mare.

Velivoli italiani a grande raggio d'azione hanno agito sul porto di Orano; una nave è stata lasciata in fiamme e un altra gravemente danneggiata.

Formazioni di bombardieri operavano sul porto di Algeri centrando due piroscafi, uno dei quali è affondato.

Reparti d'aviazione germanica hanno attaccato ieri al largo di Algeri un convoglio nemico colando a picco una nave di 8.000 tonnellate, colpendone altre otto per complessive 49 000 tonn.

Successivamente nostri aero-siluranti al comando del Capitano pilota Ricciarini Giulio si portavano sullo stesso convoglio affondando con siluro un piroscafo di 10 000 tonnellate danneggiandone gravemente un altro di uguale tonnellaggio.

Nel Mediterraneo Occidentale durante la notte sono stati ripetutamente attaccati da formazioni di aero-siluranti numerosi mercantili nemici naviganti in convogli fortemente protetti.

Il capitano Franco Mellei, il tenente Alessandro Setti e il tenente Francesco Cossu hanno rispettivamente affondato un piroscafo di oltre 7.000 tonn. (complessivamente 21.000 tonn.)

Un quarto piroscafo è stato gravemente danneggiato dal sottotenente Carlo Phister

I capi equipaggio della formazione che ha effettuato l'attacco notturno sul porto di Algeri sono: capitano Mario Morassuti, tenente Stanislao Laurenza, tenente Giannino Balboni e tenente Giovanni Badalini

Šest sovražnih parnikov potopljenih v alžirskih vodah

Štirje nadaljnji parniki poškodovani — Oran in Alžir silovito bombardirana — 1500 vojnih ujetnikov v Tunisu

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 21. januarja naslednje 971. vojno poročilo:

V Tripolitaniji sile Osi nadalje izvajajo predvidene pokrete.

Naše letalske sile so ponovno bombardirale in obstreljevale nasprotnikova oklopna vozila.

Nemški lovci so sestrelili 3 letala »Spitfire«, dve letali pa sta trešči na zemljo, zadeti po strelih protiletalskih baterij.

V tuniškem odseku so bile dosežene postojanke utrjene. V borbah zadnjih treh dni smo v celoti zajeli 1500 mož, mnogo vojnega gradiva, 20 topov in nekaj deset strojnic, razdejali pa 30 motornih vozil. Med sovražnikovim napadom na pristanišče in mesto Suso v Tunisu je padlo v morje štirimotorno letalo, ki ga je sestrelila obramba.

Italijanska letala za dolge polete so napadla pristanišče Oran. Ko so odletela je ena ladja gorela v plamenih, druga pa je bila težko poškodovana.

Skupine bombnikov so napadle pristanišče Alžir ter zadele dve ladji, katerih ena se je potopila.

Skupne nemškega letalstva so včeraj nad morjem ob Alžiru napadle sovražni konvoj in potopile 8.000tonsko ladjo, zadele pa 8 drugih v skupni tonaži 49.000 ton.

Zatem so se naša torpedna letala pod poveljstvom kapitana pilota Ricciarini Giulia lotila istega konvoja in s torpedom potopila 10.000tonski parnik in težko poškodovala drug parnik enake nosilnosti.

Na zapadnem Sredozemlju so skupine torpednih letal ponoči ponovno napadle številne sovražnikove trgovske ladje, ki so plule v konvojih z močnim spremstvom.

Kapitan Franco Mellei, poročnik Alessandro Setti in poročnik Francesco Cossu so potopili vsak po en 7.000tonski parnik, skupno 21.000 ton nosilnosti, podporočnik Carlo Fister pa je močno poškodoval nadaljnjo četrto ladjo.

Posadke skupine, ki je izvršila nočni napad na alžirsko pristanišče, so vodili kapitan Mario Morazzutti, poročnik Stanislao Laurenza, poročnik Giannino Balboni in poročnik Giovann. Badalini.

Iz nemškega vojnega poročila

Nemško vojno poročilo pravi o bojih v Severni Afriki in Sredozemlju:

Nemško-italijanska oklopna armada je včeraj odbila vse napade ki jih je podvzela 8. angleška armada z mnogoštevilnimi pehotnimi in oklopnimi silami. Letalske sile so z uničujočim učinkom posegale v borbe. Tri angleška lovska letala so bila sestreljena.

V Tunisu so bile obdržane proti močnim sovražnim protinapadom vse pred dvema dnevoma pridobljene nove postojanke na nekaterih mestih pa še bistveno zboljšane glede terena in prostora. Število ujetnikov in količine plena se stalno večata.

Letalstvo je podpiralo bojno delovanje naših kopnih čet. Močni letalski oddelki so napadli na morskem področju okrog Alžira polno naložen velik konvoj in doslej potopile 2 transportni ladji s skupno 18.000 br. reg. tonami, razen tega pa težko poškodovale še 9 tovornih parnikov. Trije izmed njih so začeli goreti.

Zapadno od Alžira je nemška podmornica razen tega potopila 6000tonski parnik in torpedirala še enega, čigar potopitve pa ni bilo mogoče opazovati.

Ogromen pomen sporazuma z Japonsko

Izmenjava brzojavk med zunanjima ministroma grofom Cianom in Tanijem

Rim, 21. jan. s. Ob podpisu italijansko-japonske gospodarske konvencije je japonski zunanji minister brzojavil grofu Cianu:

»Ekse. Galeazzo Ciano, zunanji minister, Rim. — Zelo dobro prepoznamenje je za najina dva naroda današnji podpis gospodarske konvencije med Japonsko in Italijo. S to konvencijo se bodo gospodarski odnosi med obema državama še bolj okrepili in vse gospodarske sile velikih prostorov Velike vzhodne Azije in Evrope bodo osredotočene za nadaljevanje skupne vojne. To nam dopušča, da nimamo nobenega dvoma, da bo končna zmaga na strani držav Osi. Ob priliki podpisa konvencije Vam pošiljam, Ekscelenca, svoje čestitke in obnavljam svoj sklep, da bomo skupno na pohodu proti skupnemu cilju v znamenju vse notesnejšega sodelovanja. Masajuki Tani.«

Grof Ciano je takole brzojavil:

»Ekscelenca Masajuki Tani, zunanji minister, Tokio. — Gospodarska konvencija med Italijo in Japonsko, katero smo danes podpisali v Rimu, odpira nova pota in nove možnosti vedno tesnejšemu sodelovanju med obema narodoma. Postavlja trdne in stanovitne temelje ulejstvovanju, izmenjavi in delu Italijanov in Japoncev za sedanjost in bodočnost, ko bo skupno z zavezniko Nemčijo podvzeto veliko obnavljalno delo Evrope in Velike vzhodne Azije. Fašistična vlada vam ob tej priliki preko mene, kakor tudi vaši vladi pošilja svoj pozdrav in svoja voščila. — Ciano.«

Japonski veleposlanik pri Hitlerju

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 21. jan. s. Ob podpisu gospodarske pogodbe med Nemčijo in Japonsko je Hitler sprejel ob prisotnosti nemškega zunanjega ministra von Ribbentropa, japonskega veleposlanika v Berlinu Ošimo ter se je z njim dolgo in prisrčno razgovarjal.

Nov usodni udarec Anglosasom

Rim, 21. jan. s. Poverjenik poslov Japonske v Rimu g. Kase, ki je včeraj podpisal italijansko-japonsko gospodarsko konvencijo je listu »Tribuna« izjavil:

»Konvencijo med Italijo in Japonsko, ki je bila včeraj podpisana je treba smatrati kot razvoj odnosov med Italijo in Japonsko na gospodarskem področju v duhu trojnega pakta. Konvencija jasno kaže neporušljiv sklep voditi skupno vojno z vsemi gospodarskimi silami treh narodov. Ko se bodo ogromno razvita tehnika in prizvajalna sila posameznikov in indu trij Evrope ter obsežne rezerve surovin Velike vzhodne Azije medsebojno spopolnjevale na podlagi uspehov konvencij, se bo hegemonija Anglosasov ki je tolko stoletij obvladovala svet, bedno zrušila in cilji trojnega pakta za ustvaritev novega reda na Vzhodu in na Zapadu bodo še bolj dejansko ustvarjeni. V tem smislu želim ves uspeh konvencij med najinima državama.«

Tokio, 21. jan. s. Gospodarski večer japonske vlade Isaka je komentiral gospodarsko pogodbo, ki so jo podpisale sile trojnega pakta in je rekel, da konvencije predstavljajo triumf nad Anglosasi. Zaključek sporazuma urejuje pripadajoče gospodarske sfere trojnega pakta in bo služil za reševanje vseh gospodarskih vprašanj, ki bodo nastala.

Nemška banka za Vzhodno Azijo

Berlin, 21. jan. s. Z namenom, da se olajša plačevanje v zvezi z gospodarsko izmenjavo med Nemčijo in Japonsko, je bila ustanovljena Banka za Vzhodno Azijo, ki bo odprla svojo podružnico v Tokiu.

Zmagoviti in drzni podvigi bombnih in torpednih letal

Vsa letala so se vrnila na svoja oporišča

Operacijsko področje, 21. jan. s. Preteklo noč so skupine bombnikov in torpednih letal našega letalstva drzno in učinkovito posegle v več akcij proti sovražnim pomorskim edinicam, ki so pripadale konvoju, ki je bil razčlenjen v več skupin in ki je prišel v Sredozemsko morje iz Gibraltarja ter je bil na poti v Alžir. Istočasno so druga naša letala operirajoč v velikih razdaljah od svojih oporišč, dosegla sovražno brodovje v oddaljenem pritežu Orana. Vse važne akcije teh naših neutrudnih oddelkov je vzporedilo v skrajno večino letalsko poveljništvo na Sardiniji in nastopov se je udeležilo tudi letalo povelnika bombnega letalstva na otoku, letalskega brigadnega generala Virgilia Sale, ki se je sam udeležil enega izmed napadov bombnikov vzhodno od Alžira.

Kronološki potek nastopov se je pričel z napadom neke patrulje torpednih letal, ki je odletela na ofenzivni izvidniški polet nad alžirski zaliv. Ob 19.05 so letala napadla dva parnika z okrog 10 000 tonami. En parnik, ki ga je zadelo letalo vodilne patrulje kapitana-pilota Giulia Ricciarinija, je bil potopljen. Drugo letalo, ki je imelo za vodjo posadke poročnika pilota Alessandra Settia, ki se je že izkazal v prejšnjih nastopih proti sovražni mornarici, je zadelo drugo edinico. Opažena je bila eksplozija torpeda v boku ladje. Izredno močna protiletalska reakcija ni dopuščala ugotovitve, ali se je edinica potopila.

Ponoči so višinski bombniki, pripadajoči dvema skupinama kr. letalstva, znova napadli konvoj, ki je bil opažen v gosti megli 10 milj severnozapadno od Alžira. Letala so konvoj napadla ob 5.15 z bombami raznih vrst. Ob odmetu bomb je bila ugotovljena silna eksplozija na enem parniku, ki se je potopil. Drugi parnik se je močno nagnil. Tega napada se je udeležil, kakor smo že omenili, poveljnik bombnega letalstva s Sardinije. V tej akciji so se izkazali voditelji posadk kapitan-pilot Mario Morassuti ter poročnika pilota Stanislav Laurenza in Giovani Badalini.

Istočasno z bombniki so se usmerili proti alžirski obali letala neke skupine torpednih letal. Letalo z voditeljem posadke podporočnikom pilotom Carlom Phisterjem je opazilo v višini rta Tenesse nekaj parnikov, katere je letalo napadlo ob 5.20. Zadeta je bila ena edinica srednje tonaže. V njenem boku je nastala velika odprtina. Močna protiletalska reakcija in intervencija sovražnih lovcev, ki so prišli v zelo visoki razdalji, ni dopuščala kontrole potonitve. Neko drugo naše torpedno letalo se je zaletelo v borbo v višini Alžira s sovražnimi lovci, pred katerimi se je uspešno branilo in se končno oprostilo napadalcev.

Med tem je neka skupina, pripadajoča neki drugi skupini torpednih letal, ki je dosegla že številne zmage nad sovražnikom, raziskovala morsko področje med Alžirom in rtom Cherebei. Ta skupina je opazila konvoj v štirih vrstah z oklopnico na čelu. Konvoj je plul v gosti megli. Naj rže je bila megla umetno narejena. Ko so se naša letala približevala, so morala premagati izredno hudo protiletalsko reakcijo s sovražnih ladij. Izpričujoč svoj izredni naladalni duh, svojo trdnost in nenavadno veščino, je torpedirnim letalom uspelo izvesti napad ob 5.35 ko so prišla v bližino objektov, to je treh 7 000tonskih parnikov, kateri so bili zadeti v polno od letal pod poveljništvom kopitana pilota Franca Melleia, vodje skupine, in od letal pod vodstvom poročnikov pilotov Alessandra Settia in Francesca Cossa.

Naša letala so naletela na izredno hudo reakcijo tudi v trenutku sprožitve torpedov in ko so se oddaljevala od ladij. Letalo vodje skupine je bilo ponovno napadeno od nekega nočnega lovca, številni reflektorji ob obali pa so podpirali reakcijo z ladij in spremljevalnih letal in skušali ujeti v svoje pramene naša torpedna letala.

Isto noč so bombniki z velikim akcijskim radijem, ki so odleteli popoldne z nekega prednjega oporišča, dosegli po dolgi plovbi nad morjem Orana in ob preziru najhujše reakcije sovražnega protiletalskega topništva zadeli z bombami notranjost pristanišča natrpanega z ladjami. Nekaj parnikov je bilo zadetih, en parnik se je takoj vžgal in izredno visoke plamene so naše posadke opazovale še 30 minut po odletu na oporišče. Neka nadaljnja ladja je bila hudo poškodovana. Pri tem nastopu sta se posebno izkazala vodji posadk poročnika pilota Gianno Rossi in Antonio Gallo.

Krasna bilanca nastopov, ki so jih izvedla naša torpedna letala, se zaključuje s potopitvijo 6 parnikov 4 od teh so imeli skupno 31.000 ton, medtem ko tonaže ostalih ni bilo mogoče ugotoviti. Štirje nadaljnji trgovinski parniki so bili poškodovani. Vsa naša letala so se vrnila na oporišče ponoči in v prvih jutranjih urah.

Nemško priznanje napadalnim edinicam Kr. mornarice

Berlin, 21. jan. s. Glede vdora napadalnih sredstev italijanske mornarice v alžirsko pristanišče objavlja nemška poluradna agencija obširno poročilo, v katerem našteva vse zmagovite akcije malih edinic italijanske mornarice in opisuje novo odločno podvzetje proti močno utrjenemu sovražnemu pristanišču. Ob tej priliki povečuje drznost in hrabrost posadk in kakovost sredstev, na katere je, kakor pisec podčrtava, italijanska mornarica res lahko ponosna.

Italijanske čete ob Donu delajo čudeže

Bratislava, 21. jan. s. V članku z naslovom »Junaška borba italijanskih vojakov« objavlja »Slovak« podrobnosti o bitki na odseku Dona ter podčrtava junaštvo italijanskih planincev, zlasti divizije »Julia« ki skupno bersalieri in črnimi srajcami delajo čudeže, ko zadržujejo nasprotnikov pritisk.

Pred Oranom potopljena ladja

Berlin, 20. jan. s. Nemška poluradna agencija doznava da je neka podmornica potopila zapadno od Orana 4000-tonski parnik, ki je pripadal močno zaščitenemu konvoju.

Potopljen angleški minolovec

Lizbona, 20. jan. s. Angleška admiraliteta objavlja, da je bil v borbi za zaščito nekega konvoja, ki so ga napadle podmornice Osi, potopljen minolovec »Bramble«. Bil je razreda »Halcyon« in so ga spustili v morje l. 1939. Izpodrival je 815 ton in je bil oborožen z dvema 102 mm topovoma in z 9 strojnicami. Imel je posadko 80 mož.

Silovit nemški opoldanski napad na London

Bombe težkega kalibra na mestno in pristaniško področje — V 10 dneh uničeni 804 sovjetski tanki — Odbiti sovražni napadi

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 20. jan. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na južno vzhodne fronte so sovjetske čete nadaljevale svoje močne napade. Odbite so bile z velikimi izgubami. V dneh 19. in 20. januarja so izgubile tukaj 52 oklopnih voz izmed katerih jih je bilo na prostoru ene oklepne divizije uničenih v uspešnih protisunkih 24. Močni oddelki nemškega letalstva in rumunskih bojnih letal so v tekočih napadih razkropili zbirališče sovjetskih čet in obstreljevala sovražnikov devez.

Nemške čete na prostoru pri Stalingradu so se upirale neprestanim prizadevanjem sovražnika, da bi utrl obrambno fronto, s skrajnim odporom in odbile mnogoštevilne napade v ogorčenih borbah.

V srednjem odseku fronte in jugovzhodno od Ilmenskega jezera krajevni boji. V njih so bili uspešno poslani v boj lastni napadalni oddelki.

V stalnih hudih borbah južno od Ladoškega jezera je bilo uničenih 27 oklopnih voz, izmed njih 18 na prostoru ene pehotne divizije.

V času od 11. do 20. januarja so oddelki kopne vojske uničili, zaplenili ali onemogočili za kretanje 804 sovjetske oklopne vozove.

Oddelek nemških bojnih letal je včeraj opoldne nepričakovano napadel London v nizkem poletu in metal bombe težkega kalibra na mestno in pristaniško področje. Spremljajoči lovci so sestrelili v hudih borbah 3 angleška lovska letala in razen tega še 10 zaporniških balonov. Istočasno so druga letala bombardirala več krajev na jugu otoka. V noči so letala obstreljevala jugovzhodno angleško ozemlje.

Londončani bežijo iz mesta

Stockholm, 21. jan. s. V Londonu zopet govorijo o bližnjem odseljevanju otrok in londonska uprava pripravlja izpraznitev, ki naj se izvrši čimprej. Učinki nemškega napada v sredo pri belem dnevu na angleško prestolnico kažejo, kakšna nevarnost preti londonskemu prebivalstvu. Včeraj ponoči so zopet prišle do veljave javne spalnice na kolodvorih podzemske železnice. Na tisoče Londončanov se je preselilo ob mraku v ta zakloniščа. Število žrtev včerajšnjega bombardiranja je, kakor se zdi, mnogo večje, kakor je poročalo uradno poročilo. Davi so listi objavili ostre kritike zaradi nezadostne protiletalske obrambe. Listi zahtevajo, naj se poveljniki takoj odstavijo. Angleški letalski minister je odredil glede tega preiskavo.

Obupna sovjetska ofenziva brez uspehov

Berlin, 21. jan. s. Glede obupne ofenzive, ki jo Rusi vodijo že dva meseca z očitnim strateškim smotrom zopetne zasedbe Ukrajine in kotline Donca ugotavlja vojaški sodelavec DNB v kratkem prikazu položaja, da neodvisno od morebitnih spremembah ki lahko še nastanejo v izredno hudi borbi in ki ne bodo mogle imeti v splošnem nobene odločilne vrednosti, že zdaj ugotovi dvoje, in sicer: 1. Nadčloveškim naporom v izvajanju ofenzive kakršne glede na obseg in trdoto še ni bilo v zgodovini, ni uspelo načeti še manj uničiti nemške obrambne ograde; 2. Ukrajina in kotlina Donca sta kakor prej v trdni lasti Nemcev in zaveznikov. Sedanje borbe potekajo na področjih, ki so mnogo bolj vzhodno od teh ozemelj.

Pri Ilmenskem jezeru uničena sovražna skupina

Berlin, 21. jan. s. V nekem vojnem dopisu pripoveduje DNB podrobnosti o nastopu južnovzhodno od Ilmenskega jezera vzdolž odseka, ki ga drži neka nemška divizija. Akcija se je zaključila z obkolitvijo skupine sovjetskih sil, katerim je uspelo prodreti v nemške črte. V teh borbah so Sovjeti izgubili 22 tankov in kakih 1000 mož.

Čile nova žrtev ameriškega imperializma

Rim, 21. jan. s. Čilska vlada je sporočila, da je prekinila diplomatske odnose s silami Osi. Že leta se je Roosevelt poslu-ževal vsakega sredstva notranje in zunanje politike, da bi Čile podjarmil ameriški imperialistični politiki. Glede notranje politike je povzročil in podpiral nasprotja med čilskimi strankami in na ta način preprečeval ustanovitev trdnega notranjega edinstva. Glede zunanje politike je skušal poživiti premagana nasprotstva med Čilom in Bolivijo ter Perujem, da bi izvajal pritisk na narod in čilsko vlado. Ni manjkalo v republiki ljudi, ki so spoznali nevarnost, ki bi nastala za Čile s prekinitvijo diplomatskih odnosov z Osjo. Svarili so, vendar sta predsednik Rios in čilska vlada storila ta usodni korak za deželo, potem ko se je notranji minister Morale Eltrani, intimen prijatelj predsednikov, vrnil s svojega potovanja v Washington in sporočil želje predsednika Roosevelta. Novi položaj, za katerega je samo Čile odgovoren, ne postavlja z vojaškega stališča problemov. Ustvarja pa olajšanje v vodenju vojne na Pacifiku, ki je morala doslej obilno upoštevati čilsko nevtralnost.

Berlin, 22. jan. s. Glede prekinitve diplomatskih odnosov republike Čile s silami Osi, piše sodelavec nemške poluradne agencije med drugim: Ameriško izsiljevanje republike Čile in Argentine, ojačeno z nedavnimi grožnjami Summer Wellesa proti obema državama, je včeraj končno rodilo sadove, zlasti zaradi tega, ker so nekateri čilski politikanti, kakor n. pr. notranji minister Morales podpirali politične intrige Washingtona. Končno je čilska vlada kapitulirala pred ameriško. Čilski interesi slonijo, kakor je znano, v glavnem na trgovinski izmenjavi z Evropo, kakor tudi na odnosih duhovnega in kulturnega značaja, ki že stoletja vežejo Čile z našim kontigentom. Vse to, ki je bilo življenska dediščina mnogih generacij, je zdaj nesmiselno žrtvovano pohlepu severnoameriškega imperializma.

Ostale države Južne Amerike, ki so šle po isti poti, so doživele že vrsto trpkih izkustev. Pod vabljivim geslom »kontinentalne vzajemnosti« gre tudi Čile zdaj navzdol po srmini, katero ji je pripravila brezvestna in interesom države nasprotna politika. Vendar, zaključuje nemški tolmač, so sile Osi ob prekinitvi odnosov republike Čile popolnoma ravnodušne, kajti nespremenjene so ostale vse vrednote strateškega in političnega značaja. Za sile Osi je nastala celo neka prednost, kajti odslej se jim v pacifiški vojni ne bo treba več ozirati na Čile.

Buenos Aires, 22. jan. s. Odgovarjajoč na neko vprašanje glede prekinitve diplomatskih odnosov med Čilom in silami Osi je predsednik argentinske republike Castillo izjavil, da ga je njegov zunanji minister obvestil o prekinitvi odnosov, toda nima ničesar tolmačiti, ker se položaj Argentine ne bo spremenil.

Smrt italijanskega iznajditelja Bellinija

Pariz, 19. jan. s. Doznava se, da je umrl Ettore Bellini, iznajditelj radijskega goniometra, s katerim lahko ladje in letala v megli in temi določajo svoj položaj. Ettore Bellini, po rodu Italijan, je prebival že leta v Franciji.

Nad 3300 organiziranih rejcev v Ljubljani

Rede 72.320 kuncev in 55.872 živali perutnine — Redili so tudi okrog 600 prašičev

Ljubljana, 22. januarja.

Pogosto govorimo o malem gospodarstvu ter reji malih živali. Koliko je pa pri nas prav za prav rejcev in kako se izraža gospodarski pomen reje v številkah? Sicer ni treba že dolgo več dokazovati, da je reja malih živali ter organizacija malega gospodarstva zelo potrebna ter gospodarsko upravičena, zlasti še v zadnjih letih, ko se je posebno dobro izkazalo, kako velikega pomena je za meščane in deželane. Ko bi se umna reja razvila mnogo bolj že prej, bi bile njene koristi zdaj še bolj očitne. Toda mnogi so se reje oprijeli prav v časih, ko morajo rejci premagovati nekatere posebne težave; že nakup plemenskih živali je zvezan s težavami, seveda pa ni tudi lahko preskrbeti krme. Zato bi si ljudje dandanes lahko mnogo bolj pomagali z rejo, če bi redili dobre plemenske živali že prej in če bi med rejci ne bilo toliko novincev.

Rejske vrste se množe...

Kljub vsem težavam se rejske vrste množe. To nam kažejo zgovorne številke, ki jih objavlja »Mali gospodar«, glasilo Zveze društev »Mali gospodar«, v svoji prvi letošnji (dvojni številki). Med našimi meščani menda ni bilo še nikdar toliko rejcev in zlasti reja malih živali nedvomno ni bila še tako razvita v Ljubljani kakor je zdaj. Nešteti si skušajo pomagati s prirejo, da bi si izboljšali ter izpopolnili prehrano. To njihovo vnemo je treba le pohvaliti, saj reja živali v mestu res znatno pomaga pri reševanju splošnih prehranjevalnih vprašanj. Seveda pa ima naraščanje rejcev tudi nekatere slabe strani, posebno tistih rejcev, ki jih mali gospodarji imenujejo »zajčkarje«. Koliko je prav za prav vseh rejcev v Ljubljani, ni ugotovljeno. Ljubljansko društvo je lahko zbralo le številke o organiziranih rejcih. Sicer je pa tudi treba med prave rejce šteti le organizirane, ki se skušajo posvečati reji čim bolj umno. Toda tudi organiziranih rejcev je v Ljubljani mnogo. V preteklem letu jih je bilo nad 3300, to se pravi toliko družin, a ne posameznikov. Računati smemo, da odpadejo na rejsko družino povprečno 4 prebivalci. Potemtakem je korist reje malih živali v Ljubljani deležna neposredno najmanj desetina prebivalstva. Seveda je pa treba upoštevati še posredne koristi, kajti rejci ne rede zgolj za svoje potrebe, temveč tudi kakšno malenkost prodajo.

Največ rede kuncev

Najbolj je razširjena kunčjereja, kar je razumljivo, saj je najlažja, najbolj preprosta ter nudi rejcu precej. Perutnina zahteva boljšo pičo, kunce pa krmijo, zlasti poleti predvsem z odpadki, z zeleno krmo. Kunec je bolj skromen kakor kokoš. Za rejo kuncev pa tudi ni treba toliko prostora, kar seveda odloča v mestu. Seveda zahteva tudi reja kuncev, če je res umna in ne zgolj tvegana, tudi precej stroškov. Brez dovolj dobre krme, primernih kunčnic in reda, rejec ne more pričakovati zanesljivo uspehov. Po zadnjem štetju ljubljanski rejci rede 76.320 kuncev. To je že lepo število. Če bi bila reja povsod na višku, bi bili lahko ponosni na tako lep razvoj, a upoštevati je treba, da vsi rejci ne rede živali izbranih pasem ter da jih tudi ne goje vzorno. Nekateri so se oprijeli reje, ne da bi imeli za njo vsa potrebna sredstva. Pri vsem tem moramo upoštevati, da je po štetju šlo že mnogo živali pod nož, kajti rejci pokoljejo številne živali pred zimo, kolikor jih ne potrebujejo za pleme, saj jim primanjkuje krme. Zato je treba računati, da se je število kuncev v Ljubljani zmanjšalo približno na polovico, kljub temu je pa kunčjereja še vedno močna stroka malega gospodarstva, čeprav je le okrog 35.000 kuncev. Rejci so redili najbolj večje kunce, ki dajo največ mesa, a ne take drage kože. Največ rede orjakov in ovnačev. Na tretjem mestu po številnosti so menda angorci. Reje angorcev so se oprijeli številni rejci, saj je volna zelo draga. Umna reja angorcev je dandanes v resnici donosna. Seveda pa mora rejec znati z živalmi ravnat. Fina angorska volna je zdaj po 550 lir kg. Žal še mnogi rejci rede kunce mešance. Skoraj polovica kuncev je mešancev. Zdaj gredo dobro v denar tudi kunčje kože, čeprav še ni bila nikdar tako velika ponudba. Več na kož porabimo doma.

Tudi perutninarstvo dobro razvito

Tudi perutninarstvo je dobro razvito. Mnogi rede dandanes v mestu kokoš predvsem zaradi jajc. Perutnine so našteli 55.873. Tudi perutninarji ne rede le živali čistih pasem. Največ imajo križank vseh barv. Med plemenskimi kokošmi je najbolj cenjena rdeča rodejlandka. Izkazalo se je, da je ta kokoš najprimernejša za rejo v mestu, v tesnih, zaprtih prostorih, v ogradih in kurnikih. Kjer pa imajo dovolj prostora, da se kokoši lahko pasejo je priporočljiva reja štajerke. V predmestjih v resnici rede mnogi štajerko. Reja kokoši je seveda posebno težavna ker kokoši kože rediti zaradi jajc le, če imamo zrnato pičo. Rejci se obračali na društvo, naj bi jim preskrbelo krmo in društvo je storilo vse, kar je moglo. Da rejcem vseeno še ni tako zelo primanjkovalo krme za perutnino sklepamo iz številk, koliko živali rede.

»Kravica malega človeka«

Tako naši rejci imenujejo kozo. To ime posebno zasluži dandanes. Marsikatera družina si zelo pomaga s kozjim mlekom. Žal se reja koz v mestu ne more razširiti tako kakor bi želeli. Težave so predvsem zaradi krme. Ni pa tudi tako lahko najti slehernemu meščanu primernega prostora za kozji hlev. Živali bi ne smele biti vedno zaprte ter bi jih bilo treba vsaj od časa gnati na pašo. Toda kam? Koza raje objeda veje in grmovje, kakor da bi se pasla na sočnih travnikih. Meščan, ki ima že travnike, navadno redi kravo ali pa prodaja seno. Bogati posestniki pač navadno ne rede koz. Revnejši pa seveda nimajo zemljišč. Za rejo koze pozimi je treba preskrbeti steljo in krmo, zato rejec potrebuje še malo skladišče. Upoštevati je treba tudi, da ni vselej tako lahko kupiti dobre plemenske koze, ki bi dajala mnogo mleka. Zato je razumljivo, da se kozjereja v Ljubljani ne more posebno razviti. Lani so redili v mestu 480 koz. Če naj koza da čim več mleka, jo je treba dobro krmiti. Društvo je preskrbovalo rejcem močna krmila med nizki otrobe.

Pujs je velik gospod

Posebno spoštovanje uživajo dandanes tudi prašiči; pujs je postal velik gospod. Žal se tudi svinjereja v mestu ne more dobro razviti. Kljub temu pa dandanes meščani rede toliko pujsov kakor še nikdar. Organizirani rejci so lani redili skoraj 600 prašičev. Doslej je pa bilo zaklanih že okrog dve tretjini živali. Nedvomno bi redili prašiče še mnogi ko bi ne bila takšna težava s krmo. Da prašič izredno mnogo poje, so se prepričali nekateri rejci šele zdaj, ko so imeli toliko skrbi zaradi krme. Mnogo jim je pa pomagala organizacija, saj je razdelila 350.000 kg krme.

Nadomestilo za prašiče

Nekakšna tolažilna reja za tiste meščanske rejce, ki ne morejo rediti prašičev je — reja morskih prašičkov. Vsaj ime živalce nas je doslej spominjalo na pujse. V resnici je pa pravo, lepo slovensko ime te živalce budra, kar nas uče v »Malem gospodarju«. Budra baje daje zelo dobro mastno pečenko. Nekateri rede budro tudi menda zaradi masti. Vendar pa reja teh živali ni posebno razširjena pri nas. Organizirani rejci so redili lani okrog 300 živali, kar ni mnogo, saj budre ne zavzemajo mnogo prostora.

Želimo, da bi rejci dobro prestali zimo ter prehranili čim več zdravih plemenskih živali tako da bi reja napredovala tudi prihodnje leto, odnosno da bi vsaj ostala na sedanji višini. Če se bodo verno držali nasvetov, ki jih jim nudi dobro mišljeno gl'asilo in če so bili dovolj skrbni pred zimo, da so si preskrbeli dovolj krme, se jim ni treba bati tudi zime.

Prvi sestanek dijakov, vpisanih v LVO

Ljubljana, 22. januarja.

Dne 20. t. m. se je vršil v salonu vseučiliške knjižnice prvi splošni sestanek dijakov vpisanih v Ljubljansko Vseučiliško Organizacijo.

Sestanku je predsedoval Zaupnik inž. Piero Carra, ki je v svojem govoru članom organizacije opisal delo izvršeno v prvem letu organizacijske delavnosti. Ko se je na kratko dotaknil položaja na vseučilišču pred italijansko zasedbo je v zgoščeni obliki podal uspehe dosežene v prvem letu delovanja organizacije ter pozval dijake, naj se vsi udeležujejo aktivno organizacijskega življenja. Nato je bil sprejet obširen program za delo v tekočem letu z namenom, da se na vseh poljih dosežejo postavljeni cilji.

Poročilu, v teku katerega so tudi nekateri slovenski vseučiliščniki povzeli besedo, da zaprosijo pojasnila ali da izjavijo svoje mnenje je prisostvovalo nad 230 dijakov.

Vojna doklada za bivše jugoslovanske javne nameščence

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odreja na podstavi člena 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291, glede na svojo naredbo z dne 31. avgusta 1942-XX št. 171 o določitvi začasne vojne doklade bivšim jugoslovanskim javnim nameščencem in smatrajoč za umestno, da se za bivše jugoslovanske nameščence države in drugih javnih ustanov za nedoločen čas podaljšajo tamkaj določeni prejemki:

Čl. 1. Veljavnost naredbe z dne 31. avgusta 1942-XX št. 171 se do nadaljnje odredbe podaljšuje.

Čl. 2. Ta naredba stopi v veljavo na dan objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana, 15. januarja 1943-XXI.

Visoki komisar Emilio Grazioli

Izredni rok za zaključne, zrelostne in diplomske izpite

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odreja na podstavi člena 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291, glede na veljajoče določbe o izpitih na srednjih šolah pokrajine, glede na svoje naredbe z dne 23. maja 1942-XX št. 101 z dne 1. junija 1942-XX št. 105 in z dne 20. avgusta 1942-XX št. 161, smatrajoč za potrebno ukreniti skladno s sedanjimi razmerami in po potrebnem sporazumu z ministrstvom za narodno vzgojo:

Čl. 1. Odreja se izreden rok za zaključne, zrelostne in diplomske izpite.

Čl. 2. K izpitom v izrednem roku se pripuste tisti učenci, ki se zbog ugotovljenih vzrokov višje sile niso javili k izpitom v jesenskem roku.

Čl. 3. Kraj in razpored izpitnih preskušenj določi šolski komisar pri Visokem komisariatu.

Ljubljana, 16. januarja 1943-XXI.

Visoki komisar Emilio Grazioli

Športni pregled

Daljnosežni ukrepi Italijanske nogometne zveze

V nedeljo so se v Bologni sestali voditelji Italijanske nogometne zveze s predsedniki klubov divizije A. Na sestanku, ki je bil nadaljevanje prvega pred tedni v Firencah, so razpravljali in sklenili važne ukrepe, ki bodo imeli velik vpliv na razvoj italijanskega nogometa, zlasti v organizatorčnem pogledu.

Predvsem so zborovalci razpravljali o umestnosti sedanjega načina prehajanja igralcev iz kluba v klub. Pokazala se je potreba, da se odločno zavre zviševanje cen za prestope igralcev. Cene so v zadnji prehodni dobi dosegle že astronomske višine in so zaradi takih razmer gmotni položaji mnogih klubov zelo prizadeti.

Predlog zveze, ki bo tudi uveljavljen, gre za tem, da se takemu izrabljanju položaja temeljito izpodrežejo korenine, ne da bi se uvajale istočasno revolucionarne prenosnove. Zveza je predlagala, naj se ukine prestopanje igralcev iz kluba v klub za ves čas trajanja vojne. Edina izjema bi veljala za vojake, za posojene igralce in za primer razdala kluba. Igralca bo mogoče posoditi samo enkrat v sezoni.

Prav tako igralci do konca vojne ne bodo mogli prositi za zvezino dovoljenje izstopa iz sedanjega kluba in prestopa v drug klub. Taka prošnja je bila doslej mogoča, če se je klub protivil dati igralcu izpisnico, dasi ni imel do njega nobenih materialnih zahtev.

Za posojanje igralcev so bile določene do konca vojne naslednje odškodnine: 5000 lir posojenemu igralcu in 5000 lir podpornemu fondu, kadar gre za klube divizije A; po 3000 lir vsakemu, kadar gre za klub divizije B; po 2000 lir vsakemu za klube divizije C in po 1000 lir igralcu in 1000 lir podpornemu fondu, če gre za manjše klube. V primeru prestopa igralca iz manjšega kluba (k' ne igra v nobeni izmed divizij) v klub divizije A, B ali C, kateri prestop bo še vedno dovoljen, bo znašala odškodnina največ 20.000 lir.

Na sestanku so končno razpravljali še o drugih zadevah. Končna odločitev je bila odložena do konca prvenstvene sezone, ko se bo pokazal pravi finančni položaj prizadetih klubov.

V nedeljo Livorno—Torino

Drugo povratno kolo nogometnega prvenstva divizije A prinaša kot glavno tekmo med Livornom in Torinom. Znano je, da je Livorno zbudil v začetku tekmovanja največjo pozornost prav s tem, da mu je uspelo poraziti Torino na njegovem igrišču. Po nedeljskem neuspehu ne gredo Torinci v Livornov brlog z najbolj rožnatimi nadami. Če bi se jim pa posrečil zmagovit udarec, je zelo verjetno, da bodo od nedelje naprej na vodstvu tri moštva hkratu z enakim številom točk. Ambrosiana igra namreč doma in z Ligurio ne bo imela težav.

Spored tekem je v nedeljo naslednji:

Trieste: Triestina—Fiorentina, Roma: Roma—Vicenza, Genova: Genova—Milano, Torino: Juventus—Venezia, Livorno: Livorn—Torino; Milano: Ambrosiana—Liguria, Bari: Bari—Atalanta in Bologna: Bologna—Lazio.

V diviziji B bodo igrali zadnje začetno kolo. Vse zanimanje bo osredotočeno okoli tekme med glavnima tekmecema Pro Patrio in Spezio na igrišču Pro Patrie. Tudi v tej skupini se lahko zgodi, da bodo v ponedeljek v vodstvu tri moštva z enakim številom točk. Pro Patria mora premagati Spezio in Pisa Padovo. Oboje je mogoče in verjetno. Vendar prvega mesta Spezii nobeno omenjenih moštev ne more več odvzeti, ker ima zelo dober količnik. Zelo važna bo končno tekma v Modeni, kjer se spopadeta obe moštvi iz lanske divizije A.

Spored razvrška pare takole:

Udine: Udinese—Sjena, Cremona: Cremonese—Palermo, Lodi: Fanfulla—Savona, Roma: Mater—Pescara, Pisa: Pisa—Padova, Busto Ars.: Pro Patria—Spezia, Novara: Novara—Anconitana, Alessandria: Alessandria—Brescia, Modena: Modena—Napoli.

Beležnica

KOLEDAR

Danes: Petek, 22. januarja: Vincenc, Irena.

DANAŠNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Roman revnega mladeniča.
Kino Sloga: Devojka.
Kino Union: Vse zaradi ljubezni.

DEŽURNE LEKARNE

Danes: Dr. Kmet, Bleiweisova cesta 43; Trnkoczy ded., Mestni trg 4 in Ustar, Šelenburgova ulica 7.

Iz Spodnje Štajerske

— **Nova mlekarska zadruga.** Ptujski okraj doslej ni imel lastne mlekarske zadruge, temveč samo podružnico mariborske. Sedaj jo je pa dobil. Zadruga se je nastanila v novem poslopju, kjer je poskrbljeno za vse higijenske naprave. Ustanovni občni zbor je bil 13. t. m. in na njem je okrožni vodja Bauer označil novo mlekarsko zadrugo za važen člen v verigi gospodarske obnove. Govoril je tudi zastopnik zveze za mlekarske maščobe Pongratz in sicer o velikem pomenu mlekarstva za vojno gospodarstvo. Okrožni kmečki vodja Strašil je pa naglašal pomen nove zadruge v okviru kmetijske obnove.

— **Margarete Weinhandl v Celju.** V Celju je nastopila v torek pisateljica Margarete Weinhandl, ki je čitala odlomke iz svojega najnovejšega dela »In tvoji gozdovi šume dalječ«. Weinhandlova je rojena Celjanka in v Celju je bila prisrčno sprejeta.

— **Spodnještajerski obratovodje v šoli na Dunaju.** 22 obratovodij Spodnje Štajerske je študiralo od 10. do 18. na državni šoli za obratovodstvo na Dunaju. Tam so dobili vsa potrebna navodila in smernice za svoje bodoče delo. Skupaj so posetili tudi opero.

— **Novi ljudski odri v mariborskem okrožju.** Zgledu Konjic in Marenberga so sledile tudi krajevne skupine v Rušah, Slovenski Bistrici in Kungoti. Štajerskega Heimatbunda, kjer so bili ustanovljeni ljudski odri.

Iz pokrajine Trieste

— **Novi predsednik triestinskega odbora »Dante Alighieri«.** Predsednik osrednjega odbora društva »Dante Alighieri« je sprejel odstop dosedanjega večletnega predsednika triestinskega odbora »Dante Alighieri« ter je imenoval na njegovo mesto nac. svetnika Bruna Coceanija. Za njegove sodelavce je imenoval Nina Tamaro kot podpredsednika, dr. Viljema Unterwegerja kot tajnika in Marijo Fogazzaro-Zampieri kot predsednico ženskega pododseka. Nac. svetnik je po sprejetju predsedniške funkcije službeno posetil prefekta Tamburinija in Zveznega tajnika Spangara.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Petek, 22. januarja ob 15.: **Gradbenik Solnes.** Izven. Cene od 12 lir navzdol.
Sobota, 23. januarja ob 17.30. **Zaljubljena žena.** Red Premierski.
Nedelja, 24. januarja ob 14.: **Snegulčica.** Mladinska predstava. Zadnjikrat. Cene od 10 lir navzdol. — Ob 17.30: **Veliki mož.** Izven. Cene od 18 lir navzdol.

OPERA

Petek, 22. januarja: zaprto.
Sobota, 23. januarja ob 17.: **Beg iz serajа.** Izven. Cene od 28 lir navzdol.
Nedelja, 24. januarja ob 16.: **Traviata.** Izven. Cene od 24 lir navzdol.

Zapora mezd in plač

Smatrajoč za umestno ustaliti analogno predpisom v drugih pokrajinah Kraljevine višino mezd, plač in drugih nagrad kakršne koli vrste, je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino glede na svojo naredbo o podaljšanju kolektivnih delovnih pogodb z dne 2. julija 1941-XIX št. 57 izdal naslednjo naredbo o zapori mezd, plač in drugih nagrad, ki je objavljena v »Službenem listu« 20. t. m. in je na ta dan stopila v veljavo.

Mezde, plače in nagrade kakršne koli vrste, kakor jih določajo veljavne delovne pogodbe in drugi enaki predpisi ali se dejansko izplačujejo delojemalcem, za katere se kakor koli uporabljajo predpisi o ureditvi delovnega razmerja, se med sedanjim vojnim stanjem ne smejo zviševati.

Pravna veljavnost kolektivnih delovnih pogodb, sklenjenih potem, ko je stopila v veljavo naredba o podaljšanju kolektivnih delovnih pogodb z dne 2. julija 1941-XIX, se podaljšuje, dokler traja sedanje vojno stanje, čeprav bi bila prenehala njih veljavnost s pretekom roka, z odpovedjo ali iz drugega vzroka.

V izjemnih primerih in za stroke, v katerih se mezde doslej še niso izenačile, lahko pristojne sindikalne organizacije zaprosijo Visoki komisariat, po Inspekciji dela, da jih pooblasti skleniti nove delovne pogoje. Veljavnost in učinkovitost novih sporazumov sta vezani na odobritev Visokega komisariata in se sporazumi med vsem sedanjim vojnim stanjem ne bodo mogli nadalje spreminjati.

Po pogojih, na način in z učinkom iz prejšnjega odstavka se sindikalna združenja lahko tudi pooblaste za sklepanje kolektivnih delovnih pogodb glede strok, ki takih pogodb še nimajo.

Trgovinske družbe, ustanove, zavodi kakršne koli vrste, javni in zasebni, ki so po zakonu ali po pravilih zavezani napravljati letne bilance, ne smejo v nikakršni obliki zvišati nagrad, ki jih plačujejo svojim poslovodjem, osebno jamčečim članom komanditne družbe, rednim in izrednim komisarjem in likvidatorjem nasproti nagradam po poslednji bilanci, odobreni pred dnem uveljavljenja te naredbe.

Hodi desno, prehitevaj levo

Posebno sedaj, ko je po mestnih ulicah mnogo snega, je potrebna na hodnikih prometna disciplina — Poučite o njej mladino

Ljubljana, 22. januarja.

Sneg je pošteno utesnil »življenjski« prostor meščanov. Niti delavci, ki ga dan za dnem kidajo in spravljajo v kanale in Ljubljanico, niso doslej še dosegli posebnih uspehov v razširjanju tega prostora. Meščan ali meščanka se sedaj gibljeta skoro samo na hodnikih. Z njih ni mogoče stopiti, saj so obrobljeni z visokimi kupi s hodnikov očiščenega snega. Po sredi ceste pa tudi ni mogoče korakati, če se ne marate izpostavljati nevarnosti, da vas povozi tramvaj ali avto. Sicer pa je hoja po sredi ceste še posebno utrudljiva, posebno sredi mesta, kjer sneg ni steptan v trdo skorjo, kakor je na periferiji.

Tako smo vsi navezani na hodnike in bolj kakor kdaj koli se kaže potreba, da se tudi za promet na hodnikih uvede prometni red, ki ga bodo spoštovali otroci in odrasli. Danes je prava muka iti po najtesnejših ljubljanskih ulicah v urah, ko gredo na primer otroci in dijaki v šolo. Podobno je tam, kjer se zgosti reka gospodinj, ki gredo na trg. Na ozkih ovinkih ste vedno v nevarnosti, da vas pritisnejo v kakšno izložbo ali v sneg. Ponižno se umaknete prav na desno stran. Toda nič ne pomaga: nasproti vam pridejo po trije, včasih štirje in gredo brezobzirno vštric drug ob drugem. Če ste trdne postave in nog in se upate izpostaviti nevarnosti trčenja, ki vas lahko neusmiljeno vrže v sneg, stopite pogumno takim junakom nasproti. Takrat se vam v zadnjem trenutku umaknejo za toliko, da se podrsate s komolci, zraven pa zaplešete in lovite ravnovesje kakor vrtavka. Komaj ste mimo ene nevarnosti, že sledi druga in prav malo mladih ljudi kaže razumevanje za prometno disciplino na hodnikih.

Posebno so nedisciplinirana in samovoljna mlada dekleta. Primejo se pod komolci in tesno druga ob drugi korakajo preko vsega hodnika. Mlada žaba, ki je morda že nekje slišala nekaj o kavalirstvu, menda preizkuša, kako se ji bo to obneslo. Toda tako obnašanje je zelo slabo spričevalo za dekleta. Videl sem že večkrat starejše ljudi, ki so se morali pred tako nevzgojeno mladino umakniti s hodnika v sneg in niti enemu ni prišlo na misel, da bi se bil oprostil. Hiteli so mimo, kakor mlada ščeneta.

Potrebno bi bilo, da v tem pogledu poučeje poleg staršev tudi šolska vodstva svoje učence. Disciplina na hodnikih je nekaj, kar mora znati in upoštevati vsak človek, ki hoče živeti v človeški družbi. Brez nje v večjih mestih ni mogoče sožitje.

Hodi desno in prehitevaj levo. Če je le mogoče, uporabljajte vedno desni hodnik in preidite na drugo stran samo tam, kjer zavijete v drugo ulico. Kjer pa uporaba desnega hodnika ni mogoča, se na prostem hodniku vedno držite samo desne strani in stopajte na posebno ozkih mestih v gosjem redu, tako da morejo nasproti prihajajoči brez nevarnosti mimo vas. Posebno bodi mladina pazljiva pred starejšimi.

Grda navada je, da se nekateri pari ne morejo niti na najbolj nerodnih mestih razdružiti in se vsaj za hip podrediti prometni disciplini. Enako pa je grda razvada, če se nekatere ženske ustavijo in klepetajo prav tam, kjer so najbolj na poti: na oglih, na tesnih hodnikih in podobnih prometnih krajih. Na stikališču Šubičeve ulice s Šelenburgovo je večkrat precej čakalcev, ki se postavijo brezobzirno prav tja, kjer je pot za pešce. Podobno je drugje. Koristno bi bilo za vse, če bi nekoliko bolj spoštovali potrebo discipline na hodnikih in se ravnali pri hoji pravil, kakor smo jih navedli zgoraj in ki se jim podrejajo tudi vozila na cestah.

NAJBOLJŠI DOKAZ

— Ali ste kdaj razmišljali o ženitvi?

— Seveda sem, draga gospodična. Najboljši dokaz za to je, da se še nisem oženil.

Iz Hrvatske

— **4 milijarde kun za gradnjo cest.** Hrvatska zavzema v Evropi kot prehodna dežela zelo važen položaj. Gospodarska revija »Gospodarstvo« je priobčila v eni zadnjih številk članek o stanju javnih del na Hrvatskem, v katerem prvi pisec, da si Hrvatska prizadeva ustreči zahtevam sosednjih držav in mednarodnemu prometu. Vodstvo potrebnih javnih del je v rokah glavnega ravnateljstva za javna dela. Ta urad je pripravil enoten načrt in vlada je določila za javna dela potrebna denarna sredstva. Od ustanovitve NDH sta bili potrošeni 2 milijardi kun za javna dela. Posebna pozornost je bila posvečena gradnji cest. Gre v prvi vrsti za državno cesto Rogatec—Zagreb—Okučani—Brod—Zemun (glavna prometna žila Hrvatske), dalje za cesto nemška meja—Varaždin—Zagreb ter cesto nemška meja—Samobor—Zagreb. Druge ceste, ki so bile sprejete v program, so: Zagreb—Karlovac—Borgo Nuovo, Okučani—Banjaluka—Rama—Split, Rama—Luka Ploča—Dubrovnik, Osijek—Vrpolje do ceste Zagreb—Zemun in končno Sarajevo do ceste Banjaluka—Rama. Del tega cestnega omrežja ima važno vlogo v zvezi med Srednjo Evropo in Adrio. Druge ceste, ki jih namerava Hrvatska zgraditi odnosno razširiti, so važne za tujski promet. Med njimi je najvažnejša tako imenovana adrianska cesta, vodeča ob vsej hrvatski obali in dolga okrog 2000 km. Hrvatska ne bo gradila izrazito avtomobilskih cest, ker jih tudi ne potrebuje, pač pa bo njeno cestno omrežje ustrezalo glavnim zahtevam modernega prometa. Ceste bodo ali asfaltirane ali tlakovane z drobnimi kockami. Za gradnjo in razširjenje cest je določila vlada 4 milijarde kun. Središče cestnega omrežja bo Zagreb, od koder bodo vodile ceste na vse strani.

Zbiranje oranžnih in limonnih lupin

Zbiranje oranžnih in limoninih lupin. Splošna gospodarska zadruga železničarjev ali kratko »Žegoza« nam sporoča, da bo letos prvikrat za poskušnjo začela odkupovati oranžne in limonine lupine, kakor je odkupovala v pravkar poteklí jeseni tudi divji kostanj. Odkupovala bo zaenkrat lupine le v popolnoma posušenem stanju. Pozneje, pa — v polni sezoni — ko bo tega sadu več in ko se tudi stanovanjski prostori ne bodo toliko več ogrevali kot v sedanjih zimskih mesecih, pa tudi v svežem stanju. To bo seveda pravočasno objavljeno potom časopisja. Oranžne in citronine lupine sušimo na soncu, na neprevročih pečeh in štedilnikih, kakor tudi v neprevročih pečicah tako dolgo, dokler ne postanejo trde, tako da se lomijo, pri vsem tem pa morajo ohraniti svojo naravno barvo na obeh straneh. Ne smejo torej biti osmojene ali celo ožgane. Oni ljubljanski nabiralci, katerim bi iz kakršnega koli vzroka ne bilo mogoče po ulicah, cestah in drugod, posebno v bližini zelenjadnih trgovin in branjevk nabrane lupine sušiti, naj se javijo glede eventuelne možnosti produje nabranih lupin v svežem stanju v poslovalnici zadruge na Gallusovem nabrežju štev. 33. Poleg teh lupin odkupuje zadruga tudi jajčje lupine. Posušene lupine bo zadruga prevzemala le ob petkih popoldne, kadar prevzema od članov angorsko in finejšo ovčjo volno v predenje, pravilno posušene kunčje in zajčje kožice pa s strojenje za usnje ali krzno.

Po kratkem trpljenju nas je v 91. letu starosti za vedno zapustil naš ljubljeni dobri mož, oče, ded, praded, stric in tast, gospod

MATIJA ŽITKO

posestnik na Verdu

Na zadnji poti ga bomo spremili v soboto, dne 23. januarja t. l. ob 16. uri na pokopališče sv. Antona na Verdu.

Verd, 22. januarja 1943.

ŽALUJOČI OSTALI

Izpred okrožnega sodišča

O Jošku in Slavku in ukradenem pisalnem stroju — Sobe v pritličju ni varno zračiti brez nadzorstva

Ljubljana, 22. jan.

»Danes ni varno zračiti sobe v pritličju brez nadzorstva!«

»Da, posebno če so v pritličju. To je res! Vas stane ta izkušnja 800 lir. Bodite zadovoljni, da vam nista odnesla še več, saj bi bila utegnila mirno prebrskati vso sobo. Sodišče vam bo poslalo potrdilo, da je na podlagi ugotovitev sodne razprave vaš mož lastnik zastavljalnega pisalnega stroja in zastavljalnica vam bo proti plačilu zastave stroj izročila. Še vedno se vam izplača stroj dvigniti, saj je vreden okoli 1700 lir.«

»Ali bom dobila potrdilo sedaj, ali mi ga pošljete na dom?«

»Vam bomo že na dom poslali, kar pojdite sedaj. Ste že opravili. Drugič pa bodite previdnejši.«

Med tem ko je oškodovančeva žena zapuščala sodno dvorano, sta se Joško in Slavko vsedla na klop za priče in čakala, da bo sodišče odločilo še o krivdi naslednjega obtoženca, nakar je vse tri paznik odvedel nazaj v zapore. Slavko in Joško sta že prejela kazen, ker sta izmaknila omenjeni stroj: Slavko se bo pokoril 6 mesecev, Joško pa 2 meseca. Prvemu so vzeli častne pravice za dve leti, drugemu pa naložili še 50 lir kazni. Oba sta kazen sprejela, čeprav sta v zagovoru odločno odklanjala vsak zase glavno krivdo in zvračala odgovornost drug na drugega. Prav njuno obnašanje v preiskavi in na razpravi je najzanimivejše v tej sicer malo zanimivi zgodbi.

Oba sta bila že večkrat kaznovana. V času tatvine sta bila brez službe. Slavko mora skrbeti za ženo in tri otroke in od zastavnine za ukradeni stroj je res večino odstopil svoji ženi za gospodinjstvo. Joško menda ni v takih stiskah, zapeljala ga je tovariševa podjetnost in ker je že večkrat imel opravka s kazenskim zakonom, mu ni bilo težko lahkomiselno pridružiti se tatinskemu načrtu.

V začetku decembra sta Slavko in Joško že navse zgodaj zjutraj sedela v neki gostilnici v Št. Peterskem okraju. Kmalu pa sta jo zapustila in šla skozi neko sosedno ulico. Tamkaj sta opazila odprto okno sobe v pritličju in Slavko, ki je še mlajših let, je skočil vanjo in naglo pograbil kovčeg s pisalnim strojem. Podal ga je skozi okno svojemu tovarišu, nato sta pa oba jadrno zapustila nevarno ulico in se zatekla s strojem v neko gostilno. Ker je bil kovčeg zaprt, sta ga poskušala odpreti, vendar brez mehanika jima poskus ni uspel. Slavko je takoj odločil, da zaneseta pisalni stroj v zastavljalnico. Zdel se mu je to najlažji način vnovčenja. Nalogo zastaviti stroj je prevzel njegov tovariš, ki ima po Ljubljani dobro znanega brata profesorja. Z njegovim imenom je kril zastavo stroja, da ni vzbudil pri uradnikih zastavljalnice suma. Dobila sta 800 lir.

Kmalu pa je zadeva prišla na dan. Policija je aretirala Slavka, ki je priznal svoje delovanje, glavno krivdo pa je valil na Joškota. Joškota so sicer tudi iskali, vendar ga niso našli. Kasneje se je mož, kakor da ima čisto vest, sam zglasil na policiji, kjer so ga takoj pridržali. Vsa preiskava pa ni mogla zatrdno ugotoviti, kdo je glavni krivec in kdo je samo pomagal. Slavko je opisal potek tatvine po svoje, Joško pa po svoje. Ker ni bilo nobene priče, ki bi ju videla, sta bila tako preiskovalni sodnik kakor tožilec v zadregi, komu naj verujeta. Državno tožilstvo ju je obtožilo, da sta kriva oba.

Na razpravi sta se Slavko in Joško zagovarjala kakor v preiskavi. Sodišče se je odločilo pri odmeri krivde in kazni šele na podlagi raznih indicev. Moža, ki sicer nista pokazala niti najmanj, da bi bila jezna drug na drugega, sta si bila na zatožni klopi največja nasprotnika s to razliko, da je Slavko dejanje in krivdo deloma priznaval, Joško pa krivdo popolnoma zanikal.

Slavko je trdil, da sta oba šla skupaj pod odprto okno in da je Joško skočil v sobo, ne da bi on, Slavko, prav za prav vedel zakaj gre. Tudi kasneje se baje ni prav zavedel, da gre za tatvino. V mestni zastavljalnici pa je vendar brez pomislekov sprejel 400 lir, ki mu jih je Joško izročil kot polovico zastavnine. Zakaj naj bi bil Joško tako plemenit, če je nosil glavno breme tatvine, pa Slavko ni znal pojasniti. Prav tako ni mogel zadovoljivo pojasniti, zakaj je skušal iz jetnišnice iztihotapiti pismo svoji ženi, v kateri jo je za božjo voljo prosil, naj izpove pred sodnikom, da je imel denarja samo 400 lir. Slavko je tudi trdil, da je Joško čim sta bila iz zastavljalnice, zastavni listek raztrgal.

Joško je Slavkov zagovor v celoti zanikal. Priznal je, da sta bila v gostilni skupaj, potem pa sta se ločila, ker je njega opravek vodil k nekemu gradbeniku. Ko se je vračal, je zopet naletel na Slavka, ki je že nesel kovčeg s strojem. Joško je torej sploh zanikal, da bi bil pod oknom. Priznal pa je, da je pomagal Slavku stroj zastaviti, ker je mislil, da ga je dobil od koga pošteno. Zastavil ga je celo na svoje ime, kar bi gotovo ne storil, če bi vedel, da je ukraden. Vse stroške za mehanika in vino, ki sta ga pila na poti v zastavljalnico, je plačal Slavko. Od zastavnine mu je dal samo 6 lir, vse drugo pa je obdržal sam.

Joško se je zagovarjal zelo prepričevalno in ko ne bi imel že zaznamovane preteklosti bi se mu morda še celo posrečilo prepričati sodnike, da je nedolžen. Sicer pa bi bila kazen gotovo vsaj pogojna.

Sodniki so odločili, da je tatvino izvedel Slavko, za katerega so pri odmeri kazni posebno upoštevali, da živi v težkih razmerah in da mora skrbeti za štiri ljudi. Joško pa mu je pomagal ukradeni stroj zastaviti vedoč, da gre za stvar pridobljeno iz nepoštenega dejanja.

DNEVNE VESTI

Poročilo ministra Pareschi'ja agrarnim nadzornikom

Minister poljedelstva in gozdov Pareschi je zbral k poročilu in raportu predstojnike agrarnih inspektoratov iz vseh italijanskih pokrajin. Navzoči so bili državna podtajnika Nannini in Pascolato, glavni poveljnik gozdne milice ter predstojniki agrarnih nadzorništev. Minister Pareschi je obširno poročal o delavnosti, ki jo je razvilo poljedelsko ministrstvo s posebnim ozirom na organizacijo proizvodnje in prodelka, ki predstavlja prvi koeficient vojnega gospodarstva. V zvezi s sklepi medministrskega odbora za vzporeditev prehrane, razdelitve in cen je podrobno razčlenil tehnično in gospodarsko vsebino dela, ki ga je treba opraviti v okviru režimske agrarne politike. Potem je dal točna navodila navzočim agrarnim nadzornikom v smislu zadevnih sklepov in ukrepov.

*

— **Iz »Službenega lista«.** »Službeni list za Ljubljansko pokrajino« kos 6. z dne 20. januarja 1943-XXI. objavlja naredbe Visokega Komisarja: podaljšanje začasne vojne doklade bivšim jugoslovanskim javnim nameščencem, zapora mezd, plač in drugih nagrad kakršne koli vrste, izredni rok za zaključne, zrelostne in diplomske izpite in Popravek.

— **Popravek.** V odločbi z dne 14. januarja 1943-XXI. št. 7. o imenovanju načelnikov odsekov Pokrajinskega korporacijskega sveta, objavljeni v Službenem listu z dne 16. januarja 1943-XXI. št. 5., se imenovanje popravi tako, da je postavljen za načelnika industrijskega odseka g. Ernest Hieng, za načelnika trgovinskega odseka pa g. Albin Smrkolj.

— **Antični Rim in Sredozemlje.** Iz Aten poročajo: Na sedežu nemškega arheološkega zavoda je predaval dr. Gabriel Welter o antičnem Rimu in Sredozemlju. Pojasnil je vladstvo antičnega Rima v sredozemskem prostoru. Predavanju so prisostvovali tudi zastopniki atenskih vojaških in civilnih oblasti.

— **Dragocen grški kip.** Nemški arheologi so, kakor poročajo iz Aten, odkrili dragocen starinski Dionizijev kip, ki je skrivnostno izginil l. 1929. in ki so ga sedaj namestili v grškem arheološkem muzeju. Znameniti kip poteka iz VI. stoletja pred Kr. in je bil prvič odkrit l. 1880.

— **Važna arheološka raziskovanja ter izkopavanja na Malem Bernardu.** Iz Rima poročajo: Važna arheološka raziskovanja, ki bodo marsikaj pojasnila glede poznavanja rimske vojaške arhitekture, se vršijo ob pobočju Malega Bernarda, kjer so bile razvaline ter preostanki starodavnih rimskih postaj (takozv. mansiones) v juniju 1940 zaradi vojnih dogodkov precej poškodovane. Ta prebod je zelo zanimiv ter izredne zgodovinsko prometne važnosti, saj je vodila tod ena največjih ter najbolj frekventiranih cest, ki so vezale Italijo z zapadnim transalpskim ozemljem. Po tej cesti je prišel, tako se zdi, Hanibal v Italijo. In tukaj čez so korakale rimske legije, ko so šle zavojevat Galijo. Oba vrhova sta se nekoč nazivala Junitrova gora in Gora Jupitrovega stebra. Pozneje so ju prekrstili v Veliki in Mali sv. Bernard. Ta cona je predstavljala sedež važnih vojaških postaj iz rimske dobe. Tukaj je bilo z okopi utrjeno področje, kjer se vidijo še sledovi utrjenih postojank. Na teh arheološko ter zgodovinsko važnih točkah so prišli z obsežnim raziskovanjem, izkopavanjem, obnavljanjem in vzpostavljanjem. Zatrjuje se, da bo dobro uporabljena prilika sedanjih del in da se bodo raztegnila in poglobila izkopavanja na način, ki bo omogočil, da bo ta starinska cona rimskih »mansiones« temeljito raziskana ter prekopana.

— **Za razvoj sviloprede v južni Italiji.** Med pobudami, ki naj pomagajo pospešiti razvoj sviloprede v južni Italiji, je omeniti predvsem akcijo, ki jo je sprožil Nac. sviloprejni zavod. Da se olajša kmetovalcem in posestnikom nasaditev murvinih nasadov, bo imenovani zavod, kakor poroča agencija »Agit«, prodajal kmetovalcem murvine sadike po zelo ugodnih cenah. Za sadike v kategoriji B (visoke nad dva metra) sto lir za 100 komadov. V kategoriji C sadike višine 1.50 m do dveh metrov 60 lir. V kategoriji D: tri lire za odbrano murvino seme.

— **Potresne sunke** so začutili te dni v Teramu. Trajali so tri sekunde. Kakor poročajo s colleranijske opazovalnice, je bilo središče potresnih sunkov oddaljeno kakšnih 30 km od Terama. Človeških žrtev ni bilo, tudi škode ni nobene.

— **Izenačenje zasebnih šol v Albaniji.** Agencija »Agit« poroča: Albanska vlada je odredila, da lahko dosežejo izenačenje z odgovarjajočimi državnimi šolami vse dovoljene zasebne srednje šole, ki obstojajo vsaj deset let. Odlok o izenačenju se lahko prekliče ob vsakem času šolskega leta.

— **Lep uspeh italijanskega filma v Budimpešti.** V glavnem budimpeštanskem kinu so predvajali italijanski film »Carmela« v prid Rdečemu križu. Povabljenih je bilo tudi več italijanskih častnikov in vojakov, ki so se mimogrede mudili v Budimpešti. Navzočna je bila tudi odlična filmska igralka Doris Duranti.

— **Vrgel se je med tračnice in se rešil pred kolesjem vlaka.** 35letni Horac Montemurro je šel v bližini Brindisija čez železniške tračnice ob ostrem ovinku, ko se je pojavil izza ovinka vlak, ki je prihajal iz Taranta. Montemurro je v duhaprisotnosti takoj spoznal, da se ne more rešiti drugače, ko da tvega svoje življenje in se vrže med tračnice. Strojevodja je brž ustavil vlak. Ko je vlakovno osebje šlo gledat, kaj je z mladim možem, je opazilo, kako se Montemurro popolnoma zdrav dviga na noge. Odnesel je k sreči zdravo kožo, in tudi precej strahu, ki ga je prestal v nekaj usodnih trenutkih, ko je viselo njegovo življenje na niti.

— **Vojni ranjenci v papeževi avdijenci.** V svoji splošni avdijenci 20. t. m. je sprejel papež več tisoč vernikov iz vseh delov Italije. Med njimi je bilo več stotin vojnih ranjencev ter vojakov, številni nemški častniki in vojaki ter okoli 500 parov mladoporočencev. Vsi so prejeli od papeža v dar rožni venec.

— **Izžrebane nagrade po 100.000 in 50.000 lir.** Izžrebane so bile nagrade zakladnih bonov po 100.000 in 50.000 lir. V seriji 24 št. 1,443.749 in 1,878.914. Štiri nagrade po 50.000 lir za št. 2292; 464.394; 643.552 in 838.189. V seriji 25 dve nagradi po 100.000 lir za izžrebane štev. 91.638 in 1,530.876. Štiri nagrade po 50.000 lir za izžrebane št. 285.314; 1,005.525; 1,358.741 in 1,618.810.

— **Neapeljski slikar razstavlja v Breslavi.** Agencija Centraleuropa poroča iz Breslave, da je bila otvorjena v palači Awag zanimiva razstava neapeljskega slikarja Saverija Romola. Razstava, ki jo je organiziral tamkajšnji Dopolavoro, bo odprta do šestega februarja. Nemški tisk poroča zelo pohvalno o umetninah italijanskega slikarja.

— **Na bojišču sta padla** pehotni poročnik Alojz Tanzi, po rodu iz Monze, in Ivan Penna, po rodu iz Milana. Oba sta žrtvovala svoje mlado življenje na ruskem bojišču. Tanzi je padel na čelu svojih vojakov. Penna je pripadal milanski fašistični skupini Tonoli. Bil je španski prostovoljec, udeležil se je vojne proti Jugoslaviji.

— **Smrt italijanske operne pevke.** V domu glasbenih umetnikov v Milanu je umrla 76letna Eleonora Scaffgotsch, ki je svoj čas uživala sloves odlične sopranistke in operne igralke. Njeno umetniško ime je bilo Eleonora De Vasco. Pokojnica je bila hčerka grofa Emanuela Schaffgotscha, ki je bil učitelj ceremoniela na dvoru nemškega cesarja Viljema I. Pokojnica je bila rojena v Berlinu, vendar je študirala v Italiji, kjer si je z uspehom utrla svojo umetniško pot in karijero.

— **Šest sinov pod orožjem.** Vdova Vincenca Valnegri-Zuffi iz kraja Nova di Colle pri Milanu ima šest sinov, ki so pod orožjem: Alojz služi pri tretjem bersaljerskem polku, Franc pri 27. topniškem polku, Ivan pri šestem možnarskem bataljonu, Peter se zdravi v poljski bolnišnici 823, Pavel je pri petem alpinskem polku, Karol pa pri 292. pehotnem polku. Vsi so na bojiščih.

— **Okoli 100.000 lir škode** so povzročili drzni tatinski zlikovci tvrdki S. A. Ambrosiana v Milanu. Odnesli so kovčege, kolesa in druge predmete. Škodo cenijo na 100.000 lir. Oblastva so tatinski druščini že na sledu.

— **Na šest mesecev ječe** je bil obsojen Elmo Nerucci iz Pistoie, ker je poslušal oddaje londonske radijske postaje.

— **Iz zadružnega registra.** Gospodarska zadruga v Cerknici, zadruga z omejenim jamstvom je bila vpisana v zadružni register. Ustanovljena je bila 14. junija 1942 za nedoločen čas. Člani upravnega odbora so: Ponikvar Anton, občinski blagajnik; Urbanec Franc, kaplan; Petrič Jože, čevljar; Mekinda Ignacij, tesar; Kranjc Anton, mizar — vsi v Cerknici in Stražišar Jože, kmetovalec iz Zelš.

— **Ni mogla preživeti bratove smrti in mu je v eni uri sledila v grob.** Po dolgotrajni bolezni je umrl v Genovi 77letni železniški upokojenec Napoleon Francia. Ves čas bolezni mu je ljubeznivo stregla njegova sestra, ki jo je smrt ljubljenega brata tako pretresla, da mu je kmalu sledila v grob. Uro po bratovi smrti je tudi ona izdihnila. Brat in sestra sta bila skupaj pokopana.

— **Umrl je sloveč italijanski izumitelj.** Kakor poročajo iz Rima, je umrl v mestu Ray sur Saone sloveči izumitelj Hektor Bellini. Izumil je med drugim pripravo, ki omogoča vodnikom ladij in letal, ki so zašla v megli ali temi, ugotovitev svoje pozicije. Pokojni Bellini je bil po rodu Italijan, že nekaj let pa je živel v Franciji, kjer je nadaljeval s svojimi poučnimi raziskovanji.

— **Zgodovinsko bergamsko gledališče so porušili.** Pod udarci rovač je bilo porušeno te dni v Bergamu starinsko gledališče San Cassiano. Gledališče je bilo zgrajeno v začetku 1800 na pobudo znamenitega zborovodje in glasbenika Simona Mayra, ustanovitelja sedanjega konservatorija, učitelja slavnega skladatelja Donizettija. Gledališče S. Cassiano je bilo sedež raznih književnih in glasbenih akademij ter Filharmonične zveze, ki jo je ustanovil Simon Mayr. Tukaj je organiziral bavarski glasbenik Mayr številne glasbene akademije ter koncerte za katere je dajal Gaetano Donizetti svojemu učitelju Mayru na razpolago svoje skladbe. Starinsko gledališče, ki se je umaknilo novemu, ki bo zgrajeno, je napravilo sedaj prostor nasproti ležeči stavbi Scotti, kjer je tri leta po Mayrovi smrti izdihnil tudi G. Donizetti.

— **Nesreče.** Včeraj so bili sprejeti na kirurški oddelek ljubljanske bolnice naslednji ponesrečenci: Ivan Petrovčič, 16letni delavec iz Borovnice, je na cesti padel ter si zlomil nogo. — Marija Sotlar, 44letna delavka tobačne tovarne iz Ljubljane, si je pri padcu na stopnicah zlomila levico. — Julijana Kalinger, 30letna zasebnica iz Male vasi pri Ježici, si je pri padcu na cesti zlomila desno nogo. — Alojza Rezlja, 10letnega sina delavca iz Mirne peči, je neki pes ugriznil v levo nogo. — Ivana Brus, 62letna vnokojena delavka tobačne tovarne iz Ljubljane, se je pri padcu na cesti potolkla na glavi.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Delavniki: Matica ob 14.30, 16.30 18.30; Sloga od 14.30 dalje; Union ob 16., 18.15. — Nedelje in prazniki: ob 10.30, 14.30, 16.30 in 18.30

KINO UNION — TELEFON 22-21
Od odrske plesalke do kmetice
Dunajsko-koroška zgodba
Vse zaradi ljubezni
V glavni vlogi: Gusti Huber, Wolf Albach Retty
Predstave: ob delavnikih ob 16 in 18.15 uri; ob nedeljah in praznikih ob 10.30, 14.30, 16.30 in 18.30

KINO MATICA — TELEFON 22-41
Propad in karijera mladega plemenitaša. Ljubezenska drama med velikaši 19. stoletja
Roman revnega mladeniča
Igrajo elegantni Amedejo Nazzari in Katarina Boratto. — Ta film predvajamo dnevno ob 16.30 in 18.30 uri. Dnevno ob 14.30 in v nedeljo ob 10.30 in 14.30 predvajamo SNEGULJICICO

KINO SLOGA — TELEFON 27-30
Žena od včeraj in ona od jutri, kakor jo opazuje mož v filmu
Devojka
V glavni vlogi: Willy Fritsch in Camilla Horn
Predstave od 14.30 dalje, konec ob 20.15 uri

IZ LJUBLJANE

Nakaznice za kurivo

Pokrajinski svet korporacij opozarja vse potrošnike kurjva, da so z 20. januarjem zapadli odrezki A, B in C nakaznic za kurivo, ki se nanašajo na pretekle tri mesece oktober, november in december. Od 21. januarja naprej se na te odrezke ne morejo dobaviti več pripadajoče količine, marveč smejo od tega dne dalje trgovci s kurivom oddajati premog, koks in drva le na odrezke D, E in F, to je za mesece januar, februar in marec.

*

—lj **Prijetna razlika v toploti.** Včeraj nas je zopet precej zeblo, a menda bi nas še bolj, če bi se že ne sprijaznili z mislijo, da se bo mraz morda še stopnjeval. Popoldne je bilo še jasno, vendar so se že pojavljali nežni tanki oblaki kakor navadno pred poslabšanjem vremena. Solnce je že zahajalo za oblake. Ponoči se je močno pooblačilo, zato se ni tako zelo ohladilo kakor prejšnjo noč. Od včerajšnje maksimalne temperature —5.5 stopinj se je ohladilo le na —9 stopinj davi. Vendar se nam je zdelo vprav toplo v primeri z včerajšnjim mrazom, čeprav je pihal precej neprijeten, mrzel veter. Težko je reči, kaj naj pomeni naraščanje zračnega tlaka včeraj ko se je pooblačilo in smo upravičeno začeli upati, da bo zavladal jug. Zopet sneg?

CINEMA MATICA KINO
V prijetno spremembo in ljubko razvedrilo dnevno ob 14.30 in v nedeljo ob 10.30 uri vedno zaželjena umetnina v tehnikoloru
Sneguljčica
V ostalih predstavah predvajamo film »ROMAN REVNEGA MLADENIČA« z Amedejem Nazzarijem

—lj **Uprava Državnega gledališča v Ljubljani** sporoča p. n. občinstvu: Predprodaja vstopnic za operne in dramske predstave je v opernem gledališču vsak dan od 10.30 do 12.30 in od 16. do 18. ure. **Za predstave za abonma so vstopnice v predprodaji vedno 1 dan prej, za predstave izven abonmana pa 2 dni prej,** tako n. pr. za nedeljske predstave od petka od 10.30 dalje. Ker vlada za gledališke predstave posebno v zadnjem času izredno zanimanje, naroča p. n. občinstvo že več dni vnaprej tolikšno število vstopnic, da je pogosto prekoračeno število razpoložljivih mest, in ne more gledališka blagajna ustreči vsem interesentom. Ker poleg tega še nekateri posamezniki kupujejo večjo število vstopnic za eno samo predstavo, je gledališče navadno že prvo uro predprodaje razprodano, drugi čakajoči interesenti pa ne dobijo vstopnice niti za svojo osebo. Z ozirom na to sporoča gledališka uprava p. n. občinstvu, da je predvsem za nedeljske predstave ukinjeno vsako rezerviranje vstopnic, dnevna blagajna pa posameznikom ne sme prodajati več kot po največ štiri vstopnice.

—lj **Po večletnem presledku** se bo izvajala v ponedeljek, dne 25. t. m. na VI. sinfoničnem koncertu, pod vodstvom ravnatelja Mirka Poliča, Smetanova sinfonična pesnitev Vltava. To sinfonično delo je najlepši, najvernejši opis mogočne češke reke, ki ima dva izvirka, se združi v potok, nastane reka, ki teče preko kataraktov mimo zlate Prage in se potem zgubi v daljavo proti morju. Vse kar se godi okoli njenega teka, vse to skuša skladatelj naslikati v tej svoji sinfonični pesnitvi. To se mu je tudi izredno posrečilo, tako, da je Vltava najlepši in najbolj priljubljeni del celotnega sinfoničnega cikla Smetanovega »Ma vlast«, ki je znan po vsem kulturnem svetu in povsod zelo pogostokrat izvajan. Poleg Vltave bomo slišali v ponedeljek, dne 25. t. m. še Bellinijevo Uverturo k operi Norma, Dvorakovo 4. sinfonijo, Poličev Preludij in Musorgskega sinfonično pesnitev Noč na Lisi gori. Program študira priznani naš dirigent, ravnatelj Mirko Polič. Začetek koncerta točno ob pol 7. uri zvečer v veliki unionski dvorani. Predprodaja vstopnic v Knjigarni Glasbene Matice.

—lj **Preselitev odseka za kurivo.** Mestni preskrbovalni urad je preselil odsek za kurivo iz sedanjih v nove uradne prostore v Puccinijevo ulico št. 2, pritličje, desno. Od sobote 23. t. m. dalje bo odsek uradoval v novih uradnih prostorih, na kar opozarjamo vse upravičence za kurivo, da ne bodo imeli nepotrebnih potov.

—lj **Najdena boa.** V soboto 16. t. m. se je našla pred Opero boa. Dobi se pri blagajni v Operi.

—lj **Delavstvo mestnih podjetij v Ljubljani** (elektrarne, plinarne, vodovoda, klavnice in cestnega nadzorstva) vabimo na sestanek, ki se vrši v nedeljo 24. t. m. ob 9. uri dopoldne v veliki dvorani Pokrajinske delavske zveze Miklošičeva cesta št. 22. — Pokrajinska delavska zveza.

Radio Ljubljana

SOBOTA, 23. JANUARJA 1943-XXI

7.30: Valčki, polke in mazurke. 8.: Napoved časa — Poročila v italijanščini. 12.: Plošče. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Pesmi in napevi. 13.: Napoved časa — Poročila v italijanščini. 13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.17: Moderne pesmi vodi dirigent Zeme. 14.: Poročila v italijanščini. 14.15: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec — Glasba za godalni orkester. 14.45: Pisana glasba. 15.: Poročila v slovenščini. 17.: Napoved časa — Poročila v italijanščini. 17.10: Pet minut gospoda X. 17.15: Klasični orkester vodi dirigent Manne. 17.35: Koncert pianistke Branke Musolin. 17.55: Gospodinjsko predavanje v slovenščini. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Lahka glasba. 20.: Napoved časa — Poročila v italijanščini. 20.10: Koncert violinista Alberta Dermelja, pri klavirju Marijan Lipovšek. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.30: Lirična prireditev družbe EIAR: Orfejeva pravljica — opera v enem dejanju, spisal Alfredo Casella. 21.20: Predavanje v slovenščini. 21.30: Pesmi za vsa okuse vodi dirigent Segurini. 22.10: Simfonična glasba. 22.45: Poročila v italijanščini.

MODERNI OTROCI

— Mihec, glej tamle je pa tu-tu, — pravi teta svojemu petletnemu nečaku.

— Kakšen tu-tu, to je štiricilinderska limuzina.

V ŠOLI

— Zakaj je vzel Noe v svojo barko od vsake živali po en par?

— Da bi jih kazal ljudem kakor v živalskem vrtu in pobiral vstopnino.

PRAV ZATO

— Gospa, ali imate morda par starih čevljev? — vpraša berač.

— Čemu vam bodo stari čevlji, ko pa imate na nogah še čisto nove? — se začudi gospa.

— Saj prav zato potrebujem stare. Ti mi samo kvarijo posel.

OTROŠKO VPRAŠANJE

Jurček vpraša svojo ne baš lepo teto:

— Teta, zakaj se pa ženske šminkajo?

— Da bi bile lepe, dragec moj.

— In zakaj niso?

KUPIM
14 hrastovih sodov od 600 do 700 litrov, novih ali rabljenih, v dobrem stanju. Plačam dobro. — Lasan, Vodnikova 17.

SENO KUPUJE
»Gospodarska zveza« v Ljubljani Bleiweisova cesta št. 29.

PO SEMENSKI KROMPIR
iz Danske pridite vsi, ki imate nakaznice. — Krompirja je predbeleženega več kot ga dobimo, zato bodo zamudniki ostali brez blaga.

Inserirajte

Malo jezikovne paše

Človek baje toliko velja, kolikor zna. Znanje je edino pravo, neuničljivo premoženje. Da bi si ga pridobili, se moramo mnogo učiti. Marsikdo se uči vse življenje in če se je res česa naučil ter oprostil svojega duha spon ničemurnosti, je moral priznati kakor grški modrijan: Vem, da nič ne vem. Morda bi ne vedel niti ali je to povedal pravilno, ali pa bi moral reči: Vem, da nič ne znam. Znati in vedeti sta dva pojma; zaslužita, da jima posvetimo današnjo pašo.

Nihče ne ve, do kam sega njegovo jezikovno znanje in ne more reči, da se mu ni treba več učiti. Pri nas je sicer nenavadno mnogo ljubiteljev tudi med jezikoslovci, kar pa ne pomeni, da si je pridobil dovoli jezikovnega znanja vsak, ki se peča z jezikoslovjem. Nekateri postanejo celo prej jezikoslovci, kakor se nauče napisati nekaj stavkov gladko. Menda si laže pridobiš trdno slovnično znanje ter se poglobiš celo prej v jezikovno vedo kakor v skrivnost lepega jezika. Znanstvenik ki razčlenjuje jezik, lahko najde tudi v stavkih najboljših pisateljev velike jezikovne napake a zamen stika za bistvom lepega jezika njegove nepogrešljive učinkovitosti, slikovitosti in zvočnosti. Jezik skriva v sebi še neke zakone, ki jih ni mogoče zajeti v slovnico. Zato tudi moramo razlikovati med pojmoma: *znati* jezik in *znati* pisati.

Nekdaj v slovenščini niso tako strogo razlikovali med besedama *znati* in *vedeti*. Sicer tudi zdaj nekateri ne razlikujejo med njima: ne *vedo*, da gre za dva pojma. Kaj vem? Vem, kar sem zvedel; znam, kar sem se naučil. Pomagajmo si s primeri: Vem, da je tako. Nisem mu povedal, on še ne ve. Te pisave ne znam brati. Ne znam španščine. Ta pa zna! Ne zna ignati šaha. Ne znam rešiti uganke. Ko bi vedel, kar zdaj vem! Še kuhalnice ne zna vzeti v roke, pa bi se možila! Ali mi veste povedati, kaj pomeni ta beseda? Dobro ve, da ne zna vihteti niti lopate. Še vsekniti se ne zna, pa že hoče vse vedeti. Dolgo je vpraševal, da bi vse zvedel, a ni znal vprašavati. Napisal je roman, a še vedno ne ve, da ne zna pisati. Nihče ne ve, kaj se je zgodilo. Ko bi človek vedel, kaj vse bo moral še kdaj znati, bi se lahko temeljito oprijel tega, kar bo najbolj potreboval. Ko bi znal delati kar koli, bi se rad oprijel dela. Človek zna kaj kmalu vzeti v roke žlico mnogo prej, kakor ve, da je treba delati za kruh »v potu svojega obraza«. Znanje ti koristi le, če ga znaš uporabiti. Ne vem niti kaj vse bi moral znati. Človek niti ne ve, česa se je vsega naučil, kaj vse zna. Roka zna marsikaj in narodi nevede, da niti glava ne ve za njeno delo. Ne vem več, kaj se mi je sanjalo pa ne znam povedati, kako je že bilo. Ne vem ali sem si dovolj dobro zapomnil, pa ne morem reči ali bom znal ponoviti. Čim vidim tujo besedo natisnjeno vem, kaj pomeni, ne znam, pa slovenske besede prevesti v drug jezik. Učenec ne ve, o čem bo vprašan, zato tudi ne ve, ali bo znal. — Dovolj?

Primeri so menda pokazali dovolj jasno, da vemo marsikaj, česar se nismo učili, znamo pa, kar smo se naučili bodisi z vajo ali s ponavljanjem (zavednim ali nezavednim). Marsikaj, kar znamo, delamo lahko že samoglasno, ne da bi bilo treba pri tem še posebej z sporiti možgane: kar znamo delamo lahko z rokami, kar pa vemo, delamo z glavo.

Da nekdaj niso strogo razlikovali med znati in vedeti, sklepamo iz različnih izvedenk teh glagolov. Tako slovenščina pozna znanost in vedo. Znanost je širši pojem, veda je pa stroka znanosti. Če bi kovali besede iz vedeti in znati dandanes, bi znanost lahko pomenila ročnost, izurjenost. Znanstvenik bi bil nekaj takšnega, kar razumemo pod besedo virtuoz. Znanje bi pomenilo tudi nekaj podobnega kakor ročnost. Znanec bi bil človek, ki kaj zna a ne, ki ga poznamo. Izvedenik je še cela vrsta: vedeževati, vedež, vedec, vedčak, vedočnost (radovednost), vedeti, izveden, vseveden, vedenica (rojenica), vedenje (vednost, n. pr. brez moje vednosti) »dati na znanje«, znanstvo, znanstvoslovje itd.

Hoteli smo predvsem povedati, da se pojmi nekje razhajajo in da je treba vedeti vsaj to, če se že ne zanimamo tudi za razpotja pojmov. Sorodni pojmi so menda izšli iz skupne besede (v posameznih primerih), a ne vračajo se več na izhodišče, zato pa tudi ne pišite in ne govorite, da kaj znate, kar lahko le veste ali da kaj veste, kar morda znate. »Vzemite torej na znanje«. (Tisti pa ki ne morejo živeti brez tega »na-znanje-vzetja«, ne bodo seveda nikoli sprevideli, kako priskuten spaček je takšen izraz, čeprav »jemljejo« v življenju vedno vse »na znanje«.)

Ribje olje, eno najboljših zdravil

Morali bi ga mnogo bolj ceniti, zlasti, ko ni bilo treba varčevati z njim

Ljubljana, 22. januarja

Ribjega olja so se včasih otroci, pa tudi odrasli, med zdravili menda najbolj bali. Žal, prav izvrstna zdravila nimajo vedno najboljšega okusa ter se je težko navaditi na nje. Nekatere zdravilne jedi se pa bolnikom, zlasti otrokom, rade pristudijo, čeprav niso slabega okusa. To velja n. pr. za špinačo, ki je sicer dobra jed, a starši pogosto pitajo otroke z njo tako, da je otroci ne morejo več niti videti. Ribje olje se nam zdi vsem neprijetnega okusa, ali vsaj dobro ni, ko se že navadimo nanj. Posamezni preparati iz ribjega olja pa tudi nimajo značilnega, neprijetnega okusa po olju, a vprašanje je, kako je z njihovo zdravilnostjo.

Zakaj priporočajo ribje olje

Zakaj zdravniki priporočajo tako ribje olje slabotnim, bled čnim otrokom in bolehnim odraslim? Ali je res tako zdravilno in v čem se skriva zdravilna moč? Nekateri bi menda bili celo zadovoljni, če bi se oglasil strokovnjak ter oznanil, da ribje olje nima zdravilne vrednosti. Toda ribjemu olju ni mogoče odvzeti njegovega izrednega zdravilnega pomena. Čim bolj je napredovala veda o vitaminih, tem bolj so cenili ribje olje. Toda niso ga cenili le zaradi velike količine vitaminov, temveč tudi, ker vsebuje vitamin A in D v vzornem razmerju. Druge snovi še ne poznajo, ki bi vsebovale obe vrsti vitaminov v tako idealnem razmerju.

Vitamini kot zavezniki in nasprotniki

Najbrž smo povedali že dovolj, da ste sprevideli: človeško telo mora sprejemati vitamine v pravilnem razmerju. Ni torej dovolj, da hrana vsebuje vse vrste telesu potrebnih vitaminov, temveč morajo biti vitamini tudi v pravilnem medsebojnem razmerju. Vemo, da se nekateri vitamini podpirajo v svojem učinkovanju, medtem ko se drugi ovirajo. Strokovnjaki imenujejo vitamine, ki se med seboj podpirajo, sinergiste. Če bi se sami zdravili z vitamini, n. pr. s kemičnimi vitaminskimi preparati, bi nam ta zdravila lahko mnogo več škodovala kakor koristila. Takšno zdravljenje je treba prepustiti dobrim zdravnikom, ki obvladajo dobro vedo o vitaminih. Če telo sprejme nekega vitamina preveč, s tem oslabi učinek nekega drugega vitamina. Če n. pr. organizem sprejme preveč vitamina A, čuti pomanjkanje po vitaminu D. To pomeni: preveč vitamina A je toliko kakor premalo vitamina D; oba vitamina morata biti v pravilnem medsebojnem razmerju. Če organizem čuti večjo potrebo po vitaminu A, mora sprejeti tudi primerno količino vitamina D, a ne samo A. Če bi telo sprejelo preveč vitamina D, bi pa čutilo tem večjo potrebo po vitaminu A, a tudi po B1; če bi pa po povečani potrebi po teh vitaminih ne bilo ustreženo, bi nastopila avitaminoza. Vitamin A mora biti tudi v pravilnem razmerju z vitaminom C; to pomeni, če organizem sprejme preveč vitamina C, to lahko povzroči avitaminozo A. Nasprotno pa preveč vitamina A povzroči avitaminozo C. Iz tega lahko sprevidite, kako pomembno je, da so vitamini v pravilnem sorazmerju.

Pregled glavnih nalog vitaminov

Doslej smo govorili posebej o posameznih vitaminih o njihovem učinkovanju, katera živila jih vsebujejo, njihovih lastnostih, kemični naravi itd. Najbrž ste marsikaj pozabili, da bi bilo treba zopet ponoviti. Zaradi lažjega pregleda navajamo nekatere glavne podatke o vitaminih skupaj. Predvsem moramo vedeti, katere vitamine vsebujejo posamezna živila. Priporočljivo bi bilo, da bi vsaka kuharica vedela o vitaminih vsaj to: tolšče vsebujejo vitamine A, D in E; moka odn. žito predvsem B; sveža zelenjava B in C. Dalje bi naj sleherni nestrokovnjak vedel o vitaminih vsaj: da vitamini A, B — B7, C, in D pospešujejo rast; povečajo odpornost organizma proti nalezljivim boleznim: A, B1, B2, C, D, H in I; pred slabokrvnostjo ščitijo: A, B1, B2, C in D; pred krvavitvami varujejo: B2, C, D, K in P; pravilno rast kosti pospešujejo: A, B, C in D; urejujejo pravilno delovanje želodca in črevesja: A, B1, B2, B7, C, D in E; uravnavajo delovanje predsapnice: A, B, B2, C, D in E; uravnavajo delovanje nadobisti: A, B1, B2, B6 in C; uravnavajo nemoteno delovanje osrednjega in krajnega (perifernega) živčevja: A, B1 in B2.

Vitaminov je mnogo...

Že doslej odkritih ter raziskanih vitaminov je mnogo, a računati je treba, da jih bodo odkrili še več. Toda, če je vitaminov mnogo ali malo — potrebni so nedvomno vsi. Sprevideli smo, da so vitamini medsebojni nasprotniki ali zavezniki, odnosno, da tudi njihovo nasprotje služi enemu in istemu namenu — življenjskim procesom. Vitamini imajo tako rekoč dru drugega na uzdi; njihovo učinkovanje je vzajemno, a skladno je lahko le, če jih organizem vsebuje v pravilnem razmerju. Zato nikakor ni dovolj le priporočati, katera živila bi naj cenili zaradi njihove vitaminske vrednosti; posebej moramo živila ocenjevati še po tem, ali vsebujejo vitamine v razmerju, ki ga vsebuje človeško telo. V tem pogledu ima posebno vrednost ribje olje, ker vsebuje, kakor rečeno, vitamina A in D v idealnem razmerju. V nobenem drugem živilu niso mogli odkriti teh vitaminov v tako lepem razmerju. Opozarjali smo že na nekatera živila, ki jih je treba posebno ceniti zaradi njihove hranilne vrednosti in bogastva na vitaminih. Nekatera rastlinska živila vsebujejo mnogo posameznih vitaminov, nikakor pa ne vseh, ki jih organizem potrebuje. V tem pogledu nekatera živila živalskega izvora prekašajo zelenjavo in sadje. Opozorimo naj le na mleko. Tako kravje, neposneto mleko vsebuje vse glavne, znane vitamine in zlasti mnogo vitamina A. Obsevano mleko pa vsebuje tudi precej vitamina D, ker se provitamin D po obsevanju spremeni v vitamin. Toda zaradi obsevanja se uničijo nekateri drugi vitamini, ki so občutljivi za svetlobo in toploto. Pinjeno mleko vsebuje vse vitamine razen D in E, pravilno kondenzirano mleko pa vsebuje tudi ta vitamin, a le malo vitamina C. Manj vitaminov vsebuje maslo, pa tudi drugi mlečni izdelki niso tako bogati na vitaminih kakor mleko. Kako je pa z ribjim oljem? Med ribjimi olji je treba razlikovati. Dognano je, da preveč očiščena in sterilizirana ribja olja ne vsebujejo toliko vitaminov kakor čim bolj naravna tudi po tem, iz katere vrste morskih rib so bila pridobljena. Najboljše je baje ribje olje iz jeter skuš, a zelo dobro je tudi iz trsk. Ribje olje vsebuje mnogo vitaminov A in B. Ni dognano, koliko vitamina B2 vsebuje, odnosno, če je sploh v njem. Tudi nekaj vitamina E je v ribjem olju. Tudi ribja mast brez jetrnega olja je precej bogata na vitaminih A in B, vendar vsebuje mnogo manj teh vitaminov kakor olje.

Jedilna olja in vitamini

Druga jedilna olja, ki prihajajo v poštev le kot živila in ne kot zdravila, vsebujejo mnogo manj vitaminov kakor ribje olje. Zakaj? V jetrah rib — živih, seveda — se zbirajo zaloge vitaminov A in B posredno z ribjo hrano, ki vsebuje provitamine. Izvor živalskega olja je pač precej drugačen od nastanka rastlinskega olja. Skoraj najbolj bogato na vitaminih med rastlinskimi olji je palmino olje. Vsebuje vitamina A in E. Ni pa dognano, ali vsebuje tudi druge vitamine in ne v kakšni količini. Olivno olje je mnogo bolj revno na vitaminih. Vselej niti ne vsebuje vitamina A in včasih kaže komaj sledove vitamina D, malo več pa ima vitamina E. Še manjšo vitaminsko vrednost ima laneno olje, le malenkost vit. A in E. Zanimivo je, da je koruzno olje po vitaminski vrednosti celo nekoliko pred olivnim in lanenim oljem, saj vsebuje več vitaminov D in E, ima pa tudi nekoliko vitamina A. Sojino olje, ki je pri nas skoraj neznano, vsebuje vitamin E in kaže sledove vitamina A. Ni pa dognano, ali vsebuje kaj tudi drugih vitaminov. — Ribe sprejemajo vitamine iz morskih alg, predvsem iz kremenastih; v algah so pa vitamini po večini še nerazviti, to se pravi v obliki provitaminov. Provitamini se razvijejo v vitamine šele v ribjih jetrih. Ribe, ki se ne hranijo neposredno z algami, roparice, sprejemajo vitamine iz mesa manjših rib, ki so njihova hrana. V rastlinah so torej vitamini še nerazviti, zato pa tudi rastlinska olja ne vsebujejo toliko vitaminov kakor živalska.

V nekem italijanskem letalskem oporišču: pripravljajo se bombe za vojne akcije v Sredozemlju

SPORT

Rekordi kolesarskih dirkačev

Najhitrejši kolesarski dirkač je bil doslej Francoz Paillard, ki je z motornim vodstvom dosegel povprečno brzino 137.330 km na uro

Največje brzine v kolesarskem sportu dosežejo dirkači v vožnji z motornim vodstvom. Pri nas je še mnogo prijateljev kolesarskega sporta, ki ne morejo razumeti, da je mogoče na običajnem kolesu voziti z brzino preko 100 km na uro. To brzino pa je mogoče doseči brez posebnega napora, če ni zračnega odpora, zakar je potrebna posebna priprava.

S telesno močjo je komaj mogoče doseči nekaj čez 60 km na uro in to samo na kratki progah od 200 do 500 m. Rekord v brzinski vožnji na 200 m znaša 11.6 ali povprečno 62.064 km na uro. To brzino so doslej dosegli Švicar Kaufman, Holandec Moeskopf, današnji svetovni prvak Van Vliet, Belgijec in bivši šestkratni svetovni prvak Scherens, Francoza Michard Gerardin in Focheau ter Italijan Bergoni.

Na 500 m znaša rekord 29.4 ali povprečno 61.200 km na uro. Postavil ga je leta 1941 italijanski dirkač Bergoni.

Na 1000 m znaša brzina že samo 55.729 km na uro. Tudi ta rekord pripada italijanskemu dirkaču Battesiniu, ki je l. 1938 prevozil to progo v 1:045. Značilno je, da sta oba rekorda postavljena na istem dirkališču »Vigorelliu« v Milanu. (Na tem dirkališču ki je staro samo 7 let, so bili postavljeni vsi novi rekordi od 500 m do 100 km.)

Na daljših progah brzina še naprej popušča. Tako znaša nedavno postavljeni rekord v enourni vožnji, ki ga je dosegel Italijan Coppi, 45.877 km na uro. Rekord na 100 km postavljen dva dni kasneje po mladem italijanskem dirkaču De Benedettiu znaša 2:20:44.8 ali povprečno 42.629 km na uro.

V vožnji z motornim vodstvom pa so rekordne brzine več kot dvakrat tolikšne.

Rekord v enourni vožnji z motornim vodstvom znaša 90.971 km in ga je postavil l. 1932 Anglež Grant. Rekord je bil dosežen na predpisanem kolesarskem dirkališču in s predpisanimi motorjem. Na daljših progah kakor so kolesarska dirkališča so bile dosežene znatne večje brzine. Največja brzina je bila dosežena na pariškem dirkališču Montlhery. Na njem je belgijski dirkač Vanderstuyft že l. 1928 prevozil v eni uri 122 km in 771 metrov.

Rekord je bil dosežen z motorjem, ki je imel zgrajen poseben zaklon, tako da dirkač ni čutil nobenega odpora zraka. Zato se tudi ne šteje med rekorde z motornim vodstvom.

Še večje brzine sta na istem dirkališču s predpisanim motorjem dosegla l. 1936 in l. 1937 Francoza Blanc Garin in Paillard, samo da so ti rekordi na kratkih progah. Blanc Garin je na tem dirkališču prevozil eno rundo, ki meri 2 in pol km, s povprečno brzino 128.205 km na uro. Blanc Garin je moral že naslednje leto naslov najhitrejšega kolesarja na svetu odstopiti svojemu rojaku, bivšemu svetovnemu prvaku Paillardu. Dne 29. septembra 1937. je Paillard dosegel skoro nepojmljivo brzino 137.330 km na uro. Ta brzina je bila dosežena v peti rundi. Štiri runde so bile Paillardu potrebne, da je prišel v pravi zamah.

Prvo rundo je prevozil z brzino 63.900 kilometrov, drugo s 103.307, tretjo s 123.301, četrto s 134.511 in peto potem s 137.330. Kakšna brzina je to, si je skoro težko predstaviti. Ni redko tudi na motociklističnih dirkah na dirkališčih, da najboljši motorni dirkači ne dosežejo večje brzine kakor okoli 100 km. Venčar tudi Paillardov rekord ni zadnja meja možnosti kolesarskih dirkačev. Moglo bi se zgoditi, da bodo prevozili tudi povprečno 150 km na uro.

Prisilno delo v Turčiji

Na azijski strani Istambula so zgradili pet koncentracijskih taborišč, kamor pošiljajo turške oblasti tiste davkoplačevalce, ki niso izpolnili svojih obveznost v smislu zakona o enkratni oddaji premoženja. Taborišča so v Kadicei, Handar paši, Kartalu, Pendiku in Maltepi. V ponedeljek je potekel rok za enkratno oddajo premoženja. Vsi davkoplačevalci, ki do ponedeljka sploh niso ali pa so samo deloma izpolnili svojo obveznost, pridejo v koncentracijska taborišča. Razdeljeni jih bodo v več kategorij, in sicer po vtisu, ki ga dobi pristojna davčna oblast. Vtis se ravna po tem, ali je davkoplačevalec voljan izpolniti svojo dolžnost ali ne. Sankcije so v rokah policije. Posebna komisija bo presojala komu se lahko spregleda ta kazen zaradi bolezni. Do odhoda na prisilno delo ostanejo obvezniki na zbirališčih pod policijskim nadzorstvom.

Na prisilno delo obsojeni davkoplačevalci bodo zaposleni pri gradnji cest in železnic, deloma pa tudi v rudnikih, ženske bodo zaposlene po pisarnah državnih podjetij. Vsak obveznik dobi dnevno 2.5 turškega funta, od tega se mu pa odtegne uslužbenski davek. Po odtegnitvi uslužbenskega davka dobi obveznik izplačano polovico zaslužka, druga polovica se pa porabi za kritje njegovih davčnih obveznosti. Vsak obveznik pa mora sam skrbeti za prehrano, obleko in kurjavo. Kriti mora tudi morebitne stroške za zdravniško pomoč. V kratkem bo poslana prva skupina 4000 obveznikov v pokrajino Erzerum, kjer bodo gradili ceste.

Tudi živali ga cukajo

Tudi nekatere živali rade pijo alkoholne pijače. Pred leti so imeli v neki krčmi v Heidelbergu psico Vando, ki so jo dobro poznali in gostje, ker je bila navdušena za pivo. Rada se je sukala okrog točilne mize in sproti je popila vso počepno. Zvečer je bila navadno pijana, tako da se ni mogla več držati na nogah. Zavalila se je v svojo košaro in prespala noč.

Za alkoholne pijače so navdušene tudi opice. Na otoku Sansibar pred vzhodno afriško obalo so ljudje že večkrat opazovali pijane opice. Ko vre v sodih mošt, se kaj rade priklatijo iz bližnjih gozdov opice in navale na sode. Mošt jim namreč zelo dobro tekne. Nacukajo se ga tako, da v gozdu pijane obležé. Če splezа katera na drevo, pade navadno iz njega. Konji radi pijo pivo, celo slone ne odklanjajo alkoholnih pijač. Zlasti radi pijo šampanjec.

Pa tudi med pticami naletimo pogosto na prijatelje opojnih pijač. Neki bavarski krčmar je imel krokarja, ki je rad posedal po gostilniških mizah, kjer je pridno vtikal kljun v vrčke in kozarce, dokler se ga ni tako nacukal, da je obležal na mizi pijan.

Bukarešta skrbi za vojne žrtve

Mesto Bukarešta, državne železnice in mestna podjetja Bukarešte, so bile z zakonom poblaščena odstopiti ministrstvu narodne obrambe zemljišče v izmeri 57.000 kvadr. metrov. Na njem bo zgrajen Dom vojnih žrtev. Vse nepremičnine na tem zemljišču morajo biti odstranjene do 23. aprila. Vlada je izpremenila tudi zakon o podpiranju vojnih žrtev.

Po novem zakonu bodo v bodoče prejemali nezakonski in adoptirani otroci na bojišču padlih vojakov enake podpore kakor zakonske vojne sirote. Podpore bodo pa dobival tudi mladoletni bratje in sestre padlih vojakov, če so jih slednji vzdrževali in so ostali sirote. Pravico do pokojnine odnosno podpore teče od dneva ugotovitve, da je dotični vojak padel na bojišču. Za invalide in vojne žrtve se bodo smatrali tisti, ki se jim je delazmožnost zaradi ran zmanjšala najmanj za 20%. Vojne žrtve in njihovi potomci smejo prejemati poleg invalidnine tudi plače kot državni nameščenci. Vpokojeni invalidi častniki bodo prejemali pokojnine neposredno višjega čina.

VZROK

— Slišal sem, da morate v vašem uradu zadnje čase mnogo delati. Ali se je zvišalo število uradnikov ali kaj?

— Ne — šef si je kupil čevlje z gumijastimi podplati.

KAKOR ONA, TAKO ON

— Čuj, Janez, — pravi žena možu v krčmi, — obljubil si mi, da ne ostaneš v gostilni čez enajsto uro, zdaj je pa že polnoči.

— Ti se držiš pariške mode, jaz pa pariškega časa, — odgovori mož. — A v Parizu je ura zdaj enajst.

V zrcalu anekdot

Roda Roda

Znani nemški humorist Roda Roda je obiskal nekoč v Rimu svojega prijatelja književnika Bussonija, ki ga je sprejel v — srajci. Nekoliko v zadregi zaradi nepričakovanega obiska je Bussoni vprašal humorista:

— Ali polagate veliko važnost na etiketo?

— Ne, samo pri vinskih steklenicah, — mu je odgovoril Roda Roda.

Aleksander Dumas ml.

Znanemu francoskemu romanopiscu Aleksandru Dumasu ml. je založnik, ki je tiskal v nadaljevanjih njegov roman, znižal honorar na en frank od vrstice.

Dumas ni nič ugovarjal, pač se je pa glasilo novo nadaljevanje takole:

Nebo.

Prihod novega pokojnika.

— Ah!
— Oh!
— Vi tu?
— Da!
— Imenitno!
— Hm...
— Kako to — tako nepričakovano?!
— Zaradi vžigalnika.
— Kaj poveste!
— Res je!
— Kaj se je pa zgodilo?
— Ni gorel.
— Ni gorel?
— Da.
— In od jeze je vas zadela srčna kap?
— Ne.
— Temveč?
— Enkrat se je vnel.
— Vendar?
— Da.
— Ali je bilo treba dolgo čakati!
— Pet let.
— Kje?
— V smolnišnici.

Franz Schalk

Dirigent Franz Schalk je dobil nekoč v svoj orkester novega violinista. Mladenič je zelo dobro igral in bilo je jasno, da je izredno nadarjen. Na enem mestu partiture, ki jo je bil orkester prav kar uvežbal, pa s svojo violino ni mogel na zeleno vejo. Schalk je dal dotični del partiture večkrat ponoviti, toda mladi violinist je vedno odpovedal.

— Ali ste začetnik? — ga je vprašal Schalk končno.

— Da.

— Potem takem bi pa že lahko končno začeli! — je dejal Schalk.

Edmond Rostand

Edmonda Rostanda, je povabila nekoč Sara Bernardova na literarni večer, na katerem so mladi književniki čitali odlomke iz svojih del. Rostand je nalašč zakasnil in ko je končno prispel, je našel v predsobi slugo, ki je pošteno vlekel dreto.

— Vi ste že zopet prisluškovali — ga je pokaral Rostand.

J. O. CURWOOD:

Abrahamova polja

47 ROMAN

Tisto noč Tonijeta ni mogla zaspati. Dolgo časa je zamišljeno strmela v zvezdnato nebo. Toda zvezde ji niso znale dati odgovora.

XVII

Čenufsajo, »Skrito mesto« Senekov, je ležalo sedemdeset milj daleč od Ontarijskega jezera na Malem Seneki, rečici, po kateri so prebivalci lahko s kanuji pluli do jezera in odtod na Ohio. Iz Čenufsaja so vodile v goščavo štiri steze na vse štiri vetrove, uhojene od mnogih pokolenj Indijancev. Ena je merila k Niagarskim slapovom, druga v pokrajino, ki se je širila vzdolž Ohia, tretja na sever k Ontarijskemu jezeru, četrta pa na stotine milj daleč proti vzhodu, v deželo, kjer so živeli belci, skozi ozemlja Kejugov, Onondegov in Oneidov. Po tej stezi so se vračali Tajaoga in njegovi vojščaki.

Čenuffsajo, ograjen in zavarovan od vseh strani kakor dragocen biser, je bil največje izmed vseh čudnih središč, kamor so Indijanci vodili svoje bele ujetnike, da so jih nato sprejeli za svoje. Da taki kraji obstoje, so Angleži in Franzoci, ki so se do nedavnega branili verjeti zdaj zanesljivo vedeli. Vendar se je šele leta 1764. polkovniku Boquetu posrečilo osvoboditi belce, ki so živeli v prvi teh skrivnostnih naselbin, to je, v Čenufsaju; in ta osvoboditev je imela več žalostnih kot veselih posledic, kajti vezi, ki jih je v imenu kolonij in belske pravice nasilno pretrgala, so segale v nekaterih primerih za dva do tri rodove nazaj. Prispodobne verige ujetnikov so se zdrobile, a z njimi vred se je zdrobilo tudi mnogo src in podrlo mnogo ognjišč.

Ob času, ko je Tajaoga privedel Jeemsa in Tonijeto s seboj, je bil Čenufsajo nekakšen Rim velike pokrajine, ki je imela tri sto tisoč prebivalcev in je lahko postavila na bojišče šestdeset tisoč mož. Stal je na robu širne travnate planjave, ki jo je objemala v podkvastem loku. Bivališča Indijancev so bila deloma koče, deloma lesene hiše; dolga nizka poslopja sredi mesta so služila za skladišča živil, nakopičenih, da bi se imelo prebivalstvo v časih pomajkanja s čim hraniti. Nedaleč od mesta je rasla visoka, stara hrastova šuma; spomladi in poleti so prebivalci rajši taborili pod njenimi drevesi kakor v utrjeni ogradi. V središču loka, ki ga je tvorila reka, se je dvigal visok grič, med tem gričem in obrežjem so se širila polja in sadovnjaki, ki so jih Indijanci obdelovali. Seneke so namreč imeli vinograde ter mnogo jabolanovih, češnjevih in slivovih nasadov, in so pridelovali tudi obilo tobaka in krompirja.

Kadar je bila letina dobra, se mestu pozimi ni manjkalo življenjskih potrebščin. Žitnice so bile polne, v skladiščih je ležalo mnogo nasušenega sadja, in kleti so bile dobro založene. Kadar pa je bila letina slaba, je Čenufsajo omejil porabo živil, a vendar je tudi v takih letih še lahko dočakal nove žetve.

Letošnja letina je bila slaba, kakor sicer že lanska. Spomladi je bila zmrzal že v cvetju uničila sadeže. Dasi je grozilo mestu pomanjkanje, pa ni bilo videti na obrazih prebivalcev ne skrbi ne pobitosti, ko so hiteli Tajaogi in njegovim vojščakom naproti. Glavarjev sel je bil prinesel novico, da ni bil med vpadom na sovražno ozemlje nihče ubit. Takšna sreča je bila nekaj nenavadnega in je ohrabrila vsa srca, kakor da pomeni tudi v drugih rečeh dobro znamenje in veselo naprej.

V prebivalcih Čenufsaja se je utrjevalo prepričanje, da se jim usoda znova smehlja. Vsi so imeli Sojan Mekvuno radi, in baš po njeni smrti so si obetali, da jim duhovi pripravljajo dobro zimo in da jih bo prihodnja letina odškodovala za vse pomanjkanje, ki so ga pretrpeli.

Čenufsajo je bil torej slavnostno razpoložen. Del živil, ki so jih imeli še nekaj v zalogi, so pripravili za gostijo. Pred vsako kočo so bile v znamenju radosti pogrnjene kože, in nikomur ne bi bilo prišlo na misel, da bi se danes lotil dela. Pod hrasti so bili zakurjeni ognji, in deklice in dečki so se zabavali s tem, da so nabirali drva. Otroci so imeli nekakšne igračke, ki so jih imenovali »tom-tom«, in so z njimi neugnano ropotali, odrasli pa so takisto spet postajali otroci ter s smehom in živahnimi, hrupnimi šalami dajali duška svojemu veselju.

Najbolj mirni med temi odraslimi in temi otroki so bili bele polti. V mestu jih je živelo nekaj tucatov. Človek bi jih bil težko imel za tuje, da ni bilo njih svetle kože in da se niso v obleki nekoliko razlikovali od Indijancev. Ujetnikom niso bili v ničemer podobni. Med njimi so bile ženske, ki so nosile v naročju otroke, spočete z indijanskimi očeti; deklice, ki so živele tu že od rane mladosti, so se zdaj z ljubečimi očmi ozirale po mladih vojščakih, ki so jim bile poklonile srca; videl si tudi osebe temnejše polti, otročke in vnuke belih ujetnikov.

Zadnji dan se je zdel Tonijeti zelo dolg. Pohod se je bil pričel še pred zoro in je trajal do večera, čeprav je Tajaoga od časa do časa ustavil svoje ljudi ter jim privoščil trohico počitka. Tema je odela zemljo, preden so dospeli na ravnino, za katero se je dvigal hrib; onkraj tega hriba je ležal Čenufsajo. Že s te ravnine so Seneke videli v daljavi svit domačih ognjev.

Urejuje Josip Zupančič — Za Narodno tiskarno Fran Jeran — Za inseratni del lista: Ljudomil Volčič — Vsi v Ljubljani